

Лезги Газет

Жуwan Ватан, ватанэгълияр,
дидед чал хуъх!

1920-йисалай акъатзава

N 16 (10973) хемис 22-апрель, 2021-йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Гъаливилин сувар къейдда

20-апрелдиз Махачкалада Сергей Меликован регбъвервилек кваз Да-
гъустанды Чехи Гъаливилин югъ къейд авунин месэлайриз талуъварнавай
совещание кыле фена. Малум хъайивал, суварин чехи парад Каспийск
шегъерда кыле фида.

Параддиз аквазвай гъазурвилерикай Каспийскдин флотилиядин коман-
дующийдин заместитель Сергей Ракаускаса лагъана. Адан гафаралди,
парадда, санлай къачурла, 1404 касди иштиракда ва дяведин техникадин
25 улчме желбда.

Суварин мярекатар кыле фидайла, жемиятдин хатасузвал таъмина-
руниз къетлен фикир гудайвал я. И кардал къанун-къайда худай органрин
700 къуллугъчи желбда.

Лагъана къанда, жергедин агъалийрикай гъар нивай хъайитлани, параддин
мярекатда иштиракиз жедач. Совещанидал къейд авурвал, параддиз коро-
навирусдин акси рапар янавайбур ва бес къадар антитела авайбур ахъайда.

Сергей Меликов - Киблепатан Дағъустанда

17-апрелдиз Киблепатан Дағъустандыз сефер авур Дағъустан Республикадин Къилин везифаяр вахтуналди тамамар-
зай Сергей Меликов Дағъустандин Ог-
ни, Дербент шегъерга, Дербент, Табаса-
ран, Мегъарамдурун, Докъузпара, Ах-
цеъ, Сулейман-Стальский, Хив ва Ағъул
района авай йыларихъ галаз таниш хъана.
Шегъерра, районра кыле фефти гу-
руширикай гегъеншдаказ РД-дин Къилин
официальный сайтдай келиз жеда.

Мегъарамдурун район

Сефердин къвед лагъай юкъуз Сергей Меликова Мегъарамдурун район-
дал кыл чуугуна. Сифте нубатда ам “Пуд сменада келун терг ийин” федеральныи
программадин сергъятра аваз юкъван школадин дарамат эцигзовая Уружба хуль-
руз фена. Алай вахтунда эцигунрин 90 процентдин квалахар тамамарнава. Мес-
сладин гъавурда республикадин Кыл райондин администрациядин руководитель
Фарид Альмедова ва эцигундардай организациядин начальник Заур Омарова туна.
И школа ишлемишиз вахкайла, аялри мад пуд сменада кел хъийидач. Школадихъ алай аямдин шартлар жеда.

Уржбайрин администрациядин кыл Альмед Халилова жемятдин патай Дағъустандин руководителдиз сагърай лагъана:
“Чун патал цийи школа еке савъят я. Чун адав пара къайгъударвилелди эгечіда.
Ихтиин школадиз физвай аялри хъандиз

келда, абуру республикадин ва улкведенин держада чипин алакунар къалурда”.

Мегъарамдухъре аялар патал милли “Демография” проектдин бинедаллаз бах-
ча эцигзовая. Сергей Меликова и эцигун-
рал квалахар кыле тухузтай гъални ах-
тармишна. Эцигунрин квалахар акъал-
тарнаватлани, герек тадаракар, мебель
къачунватлани, бахча гъеле ишлемишиз
вахканвач. Имни обектдиз талукъ са бязи
документар түккүр тавунихъ галаз ала-
къалу я. Идан гъакындый Сергей Мели-
кова къейд авуна: “Объекттар, талукъ вах-
тарал амал тийиз, синихар кваз вахкузва.
Эцигунрин еридал хъандиз гъузчиваля-
вач. Жавабдарвал хиве авайбур чипин ве-
зифайрив жавабдарвилелди эгечизавач.
Генподрядчик, подрядчик, субподрядчик
аватлани, объект муниципальныи хуси-
ятдин вахкунин месэла яргъал вегъезва.
Гъа са вахтунда чун виликамаз муштулу-
харни гуз вердиш хъанва. Райондин руково-
дстводи 2019-йисан декабрдиз бахча
гъазур хъанвайдакай хабар ганай. Ингье-
къеени ана аялар акъавач”.

Мегъарамдурун райондин кар алай
хел хъуруну майишат я. Ина багълари гзаф
чилер къунва. РД-дин Кыл Сергей Мели-
кова Чепелрин хъуре арадал гъанвай
“Багъ” КФХ-дин майданрални кыл чуугуна.
150 гектарда (гележегда абурун квадар 500
гектардив агақьда) Сербиядай ва Нидер-
ландрай гъанвай бул бегъерар гудай ич-
чин къелемар кутунва. Пешекаррин фикир-

далди, гъар са гектардай 60 тонн ичер
квятлиз жеда. Идахъ галаз сад хъиз, про-
ектдин кыле авайбуру 10 ағъзур тонн еми-
шар хъуз жедай алай аямдин имаратни
эцигдайвал я. И проект къилиз акъудуни
800 кас квалахадалди таъминарда.

Журналистри гайи суалриз талукъ яз
Сергей Меликова къейдина: “Им хъсан багъ
ва вижевай проект я. Са раҳунни алач,
фикирдик кутунвай крат къилиз акъудиз
са шумуд исерек жеда. Ятлани им гележ-
гедин менфятул проект я. Ада райондин
инсанар квалахадал желбда. Улкведенин
ва дунъядин базарра маса гуз жедай
хътин емишар гъасилда. Гъа са вахтунда
логистикадин центраяр, емишар худай
имаратар эцигунни фикирдай акъудна
къандач. Иисан вири вахтунда Дағъустан-
дин шегъерар виниз тир еридин емишрал-
ди, майвайралди таъминардайвал. Хуль-
рун майишатдин няметар гъялдай кар-
ханаярни гөрек я. И хел гележег авайди я
ва чна республикадин хъурун майишат-
дин министрводихъ галаз и месэлай-
риз фикир гуда”.

Докъузпара район

Усугъайдал РД-дин Кыл Сергей Мели-
ков юкъван школадин татугай гъалда
авай дараматдиз килигна. Ина саки 300
аялди келезава. РД-дин Кыл классиз,
школадин гъаятдиз килигна. 160 аялдиз
чкаяр авай къульне школада алай вахтун-

► 2

Нумрадай къела:

ЧАДИН АДМИНИСТРАЦИЯРА

Жемятдин къуллугъда

Гъелбетда, дигидай целди агъалияр
таъминарун чи къилин везифа я. Яд хъай-
тла, чили хъсан бегъерни гуда, хизандин
бюджетдизи дуллух къведа. Агъалийрин
игътияжиз къуллугъ авунин мураддалди
дигидай яд къевзев саки къве километр-
дин къанавар михънава. И карда чаз халкъ-
дин аквадай хътин къумекар гана.

► 4

ИРС

“Ам гимичи я...”

Рухун Алидин тлеар чи газет келза-
войбурув агакъараибурукай сад алым-ара-
бист Гъалиб Садыкъя. Гъикъ хъи, араб
гъарфаралди ва гзаф вахтара араб ча-
лалди кхъенвай Алидин эсеррай къил акъу-
дун регъят къалах тушир.

► 5

ТАРИХ

Гияр - шегъер-къеле

Юкъеан виш исарин чапхунчийрикай
дағъларин циргъинилай элячайди тек са
Надир шаъ я. Адан къушунри гъужумдал-
ди, Гияр - дяведин шегъер-къеле мяъкем-
диз акъвазнавай. Еке къушунар галаз лез-
ги чилерал атай Надир шаъдин къуват-
дин виллик Гияр зайиф хъана, адавай ягъи-
рин вагъшивилеризни зулумриз дурум гуз
хънач.

► 6

ЭКОНОМИКА

Къайдадиз хкунив эгечинава

Рикъел хкин, къенин юкъуз электро-
энергиядадли таъминарун хиле респуб-
ликадин гъукуматдин асуул амадаг “Рос-
сети” ПАО я. Региондин мулкунал алай 90
процент септар и карханадин хусусиятда
аава. Амай 10 процентдик гъар жуъре иеси-
яр авай, гъа жергедай яз иеси авачир се-
тарни акатзава.

► 7

ҮМҮМҮР

“Чернобылдин Игит”

И икъара Чернобылдин АЭС-дал ава-
рия хъайдалай инхъ 35 йис татам хъан-
ва. Мусибатдин и вакъиадихъ галаз ала-
къалу яз са шумуд югъ идалай виллик Да-
гъустандын дявединни къанун-къайда хуль-
дай органрин ветеранрин Советдин пред-
седатель, отставкада авай полковник Ма-
гъзар Алижанова Нисрет Исмаиловав
“Чернобылдин Игит” лагъай орден-медаль
вахкана.

► 8

ХАБАРАР

Киевда машгъур журналист

2012-йисуз Украинадин Верховный Ра-
дадин депутати адан кандидатура къа-
лурнавай, амма сечкирин вахтунда бес
къадар сесер тахъуниди ам къвед лагъай
чкадал хъана... Гъузгуль Р.Назарова ин-
формациядин сиясатдин ва рекламиайн
месэлайрай Киевсоветдин комиссиядин
секретарине хъяна...

► 12

Сергей Меликов - Кыблепатан Дағъустанда

1 ◀

да къве сеферда газаф аялри келзана. "Сейсмический хатасузылын рекъяй Республика-дин центр" ГАУ-дин экспертизадин къаардалди, и школада аялриз тарсар гун хаталу яз гысабзана. Гъавиляй ина 350 аялдивай къелиз жедай цийи школа эцигун къенниң ийкъян иғтияж я. И кар патал чилни чара авунва. Региондин Къили и месэла гъялунун патахъяй талукъ касариз тапшургүрт гана.

Таттугай гъалда райондин центральный больница-дин дараматни ава. 2008-йисуз гын-

сергъятра аваз эцигзаявай и дараматди сен-тәбридиз аялар къабулду.

Хұрбузгын хүре кардик квай "Люминари" образовательный центради къетен итиж арадал гъана. И проектдикай тегъеншіздің централдин руководитель Дмитрий Корюхина сұйбытна. Ина 120 аялди келзана. Аялрин са пай маса хүрерай къвезана. Ина аялриз чаларал, спортдал, илимдайлыштырал жедай, чипин чирвилер артухардай вири шарттар тешкилнава. Централа келзана буру журемба-журае ва менфятту проектар арадал гызыза.

ле къунатлани, ина къени реконструкциядин къалахар күттәгънава. Дарамат халқынан мелерин къайдада 1936-йисуз эцигнавайди я. Ам къе са жуърединни нормайриз жаваб гузвойди яз амач.

Ахцегъ район

Районда жуъреба-журае милли проектирин ва федеральны программайрай эцигнен къиле физа. Региондин Кыл 1500 касидиз чакяр авай спортдин комплекс эцигзаявай гъалдихъ галаз Сергей Меликов Ахцегъерин краеведенин музейдин директор Ағымед Дағъларова танишарна. Ам Россиядин хүрерин музейрин арада лап хъсанди яз гысабзана. 10 залда 12 ағъзурдалай виниз экспонатар ава.

Муниципалитетдин девлетлу тарихдихъ ва культурадихъ галаз Сергей Меликов Ахцегъерин краеведенин музейдин директор Ағымед Дағъларова танишарна. Ам Россиядин хүрерин музейрин арада лап хъсанди яз гысабзана. 10 залда 12 ағъзурдалай виниз экспонатар ава.

Сулейман-Стальский район

Райондин лап кар алай эцигунрикай сад "Сардархуыр - Даркүш-Къазмаяр" цин магистраль я. Райондин муниципалитетдин кыл Нариман Абдулмуталибова сұйбыт авурвал, 2008-йисуз гылеле кыр, 38,8 километрдин яртывал алай и эцигунрал кар алай къалахар тамамарна күттәгънава. Хейлин крат гъеле вилик кума. Водовод ишлемишиз ваххайла, райондин 90 процент ағылайр хъвадай михы целди таъминализ жеда. 2005 гектар багълар, никлер дигидай мумкинвал арадал къведа.

Алкъвадрин хүре Сергей Меликов "Хұрбуз" мулкар комплекснідека вилик тухун" госпрограммадин сергъятра аваз эцигзаявай школадал фена. Алатай 2008-йисуз гылеле кыр, 38,8 километрдин яртывал алай и эцигунрал кар алай къалахар тамамарна күттәгънава. Школадиз гөрек тадаракар, мебель гъизва. Ина аялриз хъсан чирвилер гун патал перек вири истиешнір из жаваб гудай шарттар тешкилнава. Школадин патав мини-футболдин майданни түккүрнава.

Сергей Меликова школадин муллим риҳ галазни сұйбыттар авуна. Абуру региондин руководителдивай күттәнне школадин дарамат алай чқадал аялрин баҳча эцигун тарабна. Региондин Къили анал супермаркет тежедайди ва хүре аялрин баҳча ва я ала-ва образованин дарамат кардик кутун хиве күнна.

Вичин сефер давамаруналди, Сергей Меликов Вини Стәллалада ва Кылдан Стәллалада умумырдиз кечирмішзвай инвестиционный проектдихъ галазни таниш хъана. "Стәлларин

"багълар" проектдин бинедаллаз, алай аямдин технологияр ишлемишуналди, 3 ағъзур гектарда ичерин багъ кутазва. И мулкуна 800 гектарда къелемар қанва. Алатай 2008-йисуз сифте бегъер яз 1300 тонн емишар квантана.

Районда авайла, Сергей Меликов Дағъустандин халқынан шаир Стәлл Сулейман музейдин экспонатризни килигна.

Цмурдал меръяматлувили "Хұр" фондуни эцигнавай 120 аялдивай къелиз жедай алай аямдин школадал гъйранвална. Ам де-виридин истиешнір из жаваб гудай тадарак-ралди таъминарнава. Ина къецепатан чаларин, информатикадин кабинетар ва лабораторияр ава, интернет кардик ква. Школьник из пулсуз хүрекар, форма гузва, маса хүрерай къvezvaybur улакъалди таъминарнава, муллимар яшамиш жедай квальер эцигнава. Школадин умумырдикай Сергей Меликоваз "Хұр" фондуни соучредитель Марат Шайдаева сұйбытна.

Табасаран район

Табасаран районда Сергей Меликоваз "Ирид стхадинни са вахан къеле", Хучнин чарчар, милли гамар къалурна. Гъакни ам ремонтдин квалахар къиле физай "Мамед-къала - Татил - Хучни" улакъынин участокдизни килигна. Райондин больница-дин С.Меликова ағылайрин сұалыз жавабар гана.

Хив район

Сергей Меликов къиле авай гъукуматдин дестеди "Лацу дурнар" мемориальный комплексдай цүквер эцигна. Гъалибилин паркуна дяведин ветеранрин портретар гәз къеквей жаванран разивална. Ина тешкилнава халқынан художественный сеняктар-вилли шейэрин выставказиди килигна ва гамарин производство квачел ахъалдарунай ихтилалттар авуна. Мұгъманар райондин Россиядин адәттин культурадин центрда милли хүрекрихъ, адәтрихъ галаз танишарна.

Ағыул район

Дағълух районда Сергей Меликов Тигъирин культурадин квализ, библиотекадиз, юкъван школадиз (1937-йисуз эцигнавай ам та-тугай гъалда ава), Хутхулрин хүрүрнүн культурадин машғұллатринген централдис фена. Ада ағылайрин дердийрихъ, тарабунрихъ яб акална. Региондин кыллы Хутхула школадин цийи дарамат эцигуниз гөрек вири документар гъазурунин тапшургүрт гана.

Баянар

Кыблепатан Дағъустандын фейи ийкъара вилериз акур краиз талукъ яз Сергей Меликова ихтигин баянтар гана. "Разивалдай крат ава. Къейд авун лазим я хын, Кыблепатан Дағъустандын са бязи райондиз властди ийсарапди фикир гузвачир. Ина авунвай хейлин кратын вичин хүр, ватан къаны инсанри арадал гъанвайбур я. Гъа са вахтунда районда "Образование" ва "Демография" милли проектар умумырдиз кечирмішзвай гъалар тарифдайбур туш. Хейлин обьектин винел патар гүрчегубур ятқан, къене патар ахътин гъалда ава лугъуз жеда. И рекъяй Цмурдин хүре авай школа чешне яз къалуриз жеда.

Виринара зал регимлү, месэлайрин гъавурда авай хъсан инсанар гъалтнана и кардал зун шад я. Инсанриз кутугай шарттарда яшамиш жез, михы яд хъваз, квальера гъамиша экв аваз, хатасузы рекъерай физ къалурна. За са касни критика ийизвач. Акур краиз талукъ яз аналитикадин тамам разбор ийида. Зун инаниши я, чалай хъсан газаф крат алакъда".

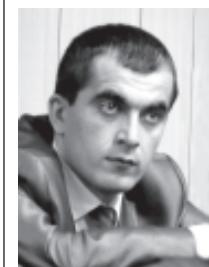
Коронавирус: әхиримжи рекъемар

РД-дин Роспотребнадзордин делилралди, 21-апрелдиз Дағъустанда коронавирус акатайбурун къадар 31 948-дев агақынавай. Эхиримжи юкъуз коронавирус акатай 44 кас дүздал ақында.

Гъа са вахтунда дүхтүррилай начып хъай 29 573 кас (эхиримжи юкъуз - 51) сағтар хъийиз алакъынава. Санлай къачурла, Республика-дин 1 823 106 кас ахтарышнава. 1 465 кас, амайбурукай чара авуна (изоляция), квальера ава. Дағъустанда коронавирусдик 1436 (эхиримжи юкъуз - 2) кас къена.

**Кылиниң
редактордик гаф
Межлисдикай
фикирар**

Метъамед ИБРАГЫМОВ

Мукъвара
Махачқала ва
Каспийск ше-
гъерин арада
эцигзаявай Иса
пайғамбар-
дин (алейхъ
ссалам) тұва-
рунин жағдай
руғыннан мари-
фатдин макандын
(Духовно-прос-
ветительский центр)
чехи дарамат-
да лезги халқынан
көзінде. И вакъиадын
"Халқ аудай мәрекет" тұвар алай
макъядын "Лезги газетдин" 14-нұмра-
дид ақыннан.

Гъакыкъатдан, им Республика-
дин вада адалай къецепаты яшамиш
жезвай хейлин ватанәгълияр сад
авур, аудай мәрекет хъана. Дағъуста-
ндын Мұфтиятдин делилралди,
межлисда вад ағъзурдалай виниз
инсаны иштирака.

Мәрекетдилай гүгъүнин
интернетдин жуъреба-журае сайтра
адакай чин фиқирын лагъайбурни
тимил хъана. Абуру арада лезги
халқынан межлис критика авур-
бурни, ам анжак диндин сергъята
ава тешкилнавай мәрекет яз гы-
сабайбурни авай. Межлис рамазандын
вацраз мукъва я кыле ту-
хуни ам диндин мәрекет тирид
генани көвізіз ақыннан мүмкін-
вал гана...

Лағана къанда, межлисдин кылини
тешкилатчи Республика-дин
Мұфтият тиіртән, мәрекет тек са-
диндин тақ квайди тир лугъун дүз-
түш. Анистанай гъуруметту мұгъ-
манын арада неинки са динәгълия-
р, гъакни гъукумдін органын (ми-
нистерство-рин, ведомство-рин,
комитет-рин, шефферинни районнан
администрация-рин), жемиятдин ве-
килар, спортсменар, тарихияр,
жуъреба-журае рекъерай алимар ва
масабур авай. Мәрекетдин сергъята
ава рахайбуру неинки са дин-
дикай, гъакни чи халқынан милли
мәдениятдикай, къадим тарихиди-
кай, чи милдетдин умумырда къетен
гел тунвай къегъал рухвайрикай,
тербиядикай ва маса месэлайрикай
ихтиларатна. Лезги халқынан меж-
лис рамазандын вацран вилик теш-
килүн дүшүшүшдин кар я. Адалай
виликни и центрда маса халқынан
гъа ихтигин мәрекетарни кыле

Фиқирадалди, лезги халқынан
тұвар алай мәрекет, сифте нұ-
батда, хайи чалал тешкилнайтыла,
хъсан жедай. Вични Кыблепатан
Дағъустандын са районда. Адан
сергъята ава винидихъ къейд
авунвай месэлайрихъ галаз санал
чи милдетдин тақ алай месэлай-
рии веревирид ийиз, абур гъялдай
рекъерай тайнариз, меслятар къа-
луриз жедай. Дердияр лагъайтыла,
чахъ тимил авач. Иккі хъун патал
ихтигин кратын кыле чи вилик-кыли-
кай квай векилар, тешкилатар ақы-
вазун гөрек.

Махачқала къиле фейи мә-
рекетди чи халқынан садвал къа-
лурна. Ана газаф къадар жегылри
иштиракуны ақалтазавай несилрин
рике ватан пересвилин, халқы сад
хъунин гъиссер авайди къалурна.
Им лагъайтыла, хушдиз къабулиз, теб-
рикиз жедай кар я...

Дагъустандин Автономиядин - 100 йис

Мердали ЖАЛИЛОВ

Ихътин вир авайди чи девирдин келзавай-буруз бажагъат чида. Амма а вир чи меркездидин ава. Вичизни бязибуру “Вузовское озеро” (“Вуздин вир”) лугъузва. Ам Хуруын майишатдин академиядин дарамат алай Аңжи-Арка дагъдин (М.Гъажиеван күчө) ви-лик ква. Аны чи меркездин ағъалийрив хъвадай михъи яд агакъазава. Инизи яд Октябрдин революциядин къаналдай (Сулакдин вацай къачуна) къвезва, саки 100 километрдин мензилдай.

“КОР” гаф ван тахъайди авач жеди. И къаналди Сулакдин яд чи меркездилай гъей-ри, Каспийск шегъердив, масанривни ага-къарзана. Къизилорт, Къумторкъала районра, Махачкъаладинни Каспийскдин патарив ағъзурралди гектарра чилерни дигизва. Анра гъикъван цийи хуърер, поселокар арадал атанва! Эгер са 100 йисан къулухъ вил ве-гъйтла, и чилерл яшайишдин ахътин ужа-гъяр, чехи шегъерар (Махачкъаладилай гъей-ри) алачирди чир жеда. Каспий гъульуң га-рари гатазвай и майданар къумлухрими уъленри къунвай, инсанриз хаталу газа аза-рар түртмишзаяв веттеринни твѣттерин ва я гъульягъринни акърабрин майданар тир. КОР-ди а майданрал чан гъана! Адан яд Видадидин виризни атана!

Вуж я Видади? Вучиз чна яд хъвазвай вирел адан тъвар атана? Вучиз гила “Вузов-ское” лугъузва?

И суалриз жавабар чаз чи меркездин та-рихдиз талуқ бязи документра, чи республикадин чилер гъялунин рекъяр картайра, бязи ктабрани газета къекъвейтла, жагъида.

Виридалайни артух и суалриз жавабар машъур журналист, публицист ва писатель Джонрид Назирович АГЫМЕДОВА кхъей “Та-ниш хъхъ: Пир-Али Эмиров” ва “Рикле экъу-мурадар амаз” (Видади Эмировакай) мақъ-лайри гузва. Абур кылдин ктаб язни акътана. “Къве стхадикай повесть” (Килиг, “ЛГ”-дин 2003-йисан 22-24-нумрая).

Пир-Али ЭМИРОВ- чехи стха, Видади - гъвечи стха. Къведни къадим Ахъзгъя диде-диз хъйтиб, гъам революциядилай ви-ликан ва гъамни Октябрдин революциядилай гъульуңиз Дагъустандин хуруын майишат, ағъур промышленность, транспорт, эцигурин хел вилик финик чин еке пай ку-тур инженерар - техникар - алимар - теш-килатчияр.

Зи ихтилат КОР арадал гъайи инженер Видади ЭМИРОВАКАЙ я. И кардани чаз ви-нидиҳ тъварар къунвай мақъалайри ва маса документри къумек гузва.

Д.Н. Агъмедова къейднавайвал, алатаи асиридин 20-йисара “и касдин тъвар чкадин, центральный ва гъатта къецепатан ульк-вейрин изданийрин чирнлайни мукъе-мукъеал аквадай. Адан тъвар жуъреба-жу-ре собранийрални митинграл гъуремет-дивди эзбердай, Дагъустандин халъдин лап хъсан өекиприн жергеда аваз къадай... Вичин баркаллу крарай ам Советрин гъук-матдин къилин наградадиз - РСФСР-дин Зегъметдин Яру пайдах ордендиз лайиху-хъайи сифтегъян дагъвишрин жергеда хуун душушидин кар туш. Октябрдин револю-циядин тъварунхъ галай къанал тухунай, Дагъустандин вилик адан лайихлувилер гъисаба къун яз, гъукуматдин къарапдалди къаналдин агъя күле, Аңжи-Арка дагъдин вилик арадал гъанвай вириз Эмирован тъвар гана. Адан “Эмирован вир”, “Озэро Эмирова” лугъузва! Гъульуңлай В.Эмировак бине-суздак тахсирар кутурла, вирин тъвар дегишарна ва адан “Вуздин вир” лугъуз хъана...”

Ингъе квезд еке тъвараринни еке кратин сағыбирик къисметар. Видади Эмирован - ин-женердин - техникдин - алимдин реѓберви-лик кваз түкъурай къаналди гила саки виш йисуз чаз, Дагъустандин агъваллувилез къул-лугъузва. Каспий гъульуң патарив гвай къу-раматар бул бегъерин (ципицар, емишар, майвайар, техилар битмишарзаяв) майдан-риз элкъурунава. Ина цийи-цийи несириз умъур, асайиш тешкилзана... Амма и кратиз

гедай яз КОР-динни, технический гъисабу-нар къаз, абур кардик кутаз, реѓбервал гана. Къиле В. Эмиров авай Техкомди республика-дин консервиярдай, хамар гъялдай ва маса карханаяр гънгъуна хтунин, статистикадин материалар къватунин, абур кардик кутунин месэлайризни реѓбервал гана.

Виридалайни кылинди ва гъакъван мур-акбди, четинвилералди кыиле фейиди КОР тухун, Сулакдин яд Махачкъаладив ага-къарун хъайиди къейднава вичин кхъинра Чехи инженери.

КОР тухунин къалахар чи республикада садани вилив хуын тавур тегъерда (я Россия-да, я къецепата), гъакъван фад ва ашкыли-вилелди кыиле фена. Адаа “халъдин чехи эцигун” лугъузва. Гыкъи хъи, ам дагъвийри, са жуърединни техника авачиз, лопаткайринни кацайрин къумекадли, чинин къецил гъиле-ралди тухвана. Гъакъван газа нақъвар, къва-нер, эгъуниз, къерехдиз акъудна, Чехи цпар эцигна, мутьвер, шлюзор түкъурана.

нарна. Яд вич-вичелай авахъдайвал авуна. В.Эмирова риклел хизивайвал, и кратин къи-мет КОР-дин вири къалахарин са паюниз ба-рабар тир. Ятланы халъкди зайифвал къалур-нач..

Машъур журналист, публицист Д.ТРУНО-ВАН “Экуньхъди рехъ” (Махачкъала, Даг-гиз, 1963.) тъвар алай ктабда кхъенва: “Халъ-дин гъукумди еа азад зегъметди маҳарик жедай хътии аламат арадал гъана. Лап са куъруу вахтунда и кыл а кыл таквадай чуылдилай вили рангунин жанлу дамар чу-гунна. Иниз мутьман хъайи М.И.Калининни К.Е.Ворошилов тажуб хъана амукънай. Абуру дагъустанвириин и зегъмет зурба Нил вац мутьтульгъарай Египетдин ага-лийрин гъунардив гекъигнай”. (Тъвар къун-вай ктабдин 268-чин).

* * *

Видади Эмирова къинар газа хъайиди хъиз, гъайиф хъи, адаа къецил гуз алахъай чулав къуватарни газа авай. Абурун чулав гъибетралди Дагъустандин лап гуъркем рух-вайрикай сад неинки вичин еке ва жавабдар къалахривай, гъакъи умъурдивайни авуна. Дагъустанни ахътин хъцикай мағрум хъана... Гъа жазайрин нетижа яз, В.Эмиров 1942-йи-суз разъметдиз фена. Вучда, чи тарихда ихъ-тин къисметар тъмил гъалтзавач. Амма халъкди вичин хва риклелай алуднавач.

Стхая тир Эмировиз талуқарна, 2003-йисуз Ахъзгъя кыиле тухвай шадвилин чехи мярекатра ишилракдай мумкинвал чазни хъ-най. Сад лагъайди, ина машъур рухвайри дидедиз хъайи къалерин цлал риклел хуунин плита (къул) алкъурна; абурун тъварунхъ райцентрадин чехи цийи къечайрикай сад яна; Ахъзгъя райадминистрациядин запда же-миятдин чехи собрание эвер гана; писатель ва публицист Дж.Н.Агъмедован “Къве стхадикай повесть” ктаб чапдай акъудиз та-ката тара чара авуна; хейлин маса серенжемарни кыиле тухванай.

Гъа чавузни, гъульуңлайни газа мярек-катрал “Вуздин вириз” адан гъакъыни реѓ-бердин - Видади Эмирован тъвар хуун исте-мишавай къарарап къабулна. Амма чи гъу-кумдин сагыбар и месэлайривай, гъамиша хъиз, вучиз ятланы, яргъа я. Яд хъвазва гъа вирия, яд гузва чилериз, мағальзис гъа къа-налдай. Гъа са вахтунда а вирни, къанални арадал гъайи касдин тъвар вучиз ятланы къаз къланзавач. Ихътин адалатсузилеп эхир эциг-дай вахт фадлай алукънава!

себеб хъайи касдин тъвар, гъайиф хъи, къаз-вач... Ихътин гъахъсузвал? Адалатсузвал, инсансузвал?!

Видади Эмиров Дагъустандиз 1921-йи-суз, саки 22 йисан девирда Бакудани Астра-ханда, Батумида ва масанра гъульуң порттар эцигиз, цийи къаналар тухуз къалахай-далай къулухъ, гъакъван савадлу, кардиз ва-фалу, газа чайра машъур хъланвай пеше-кар, зурба алакъунар авай тешкилатчи яз, хтана. И чавуз адан 51 йис тир.

Дагъустандин экономикадикайни, Порт-Петровскидин (Гила - Махачкъала) портунин гъалдикайни адаа хъсандин чизвай. Гыкъи хъи, В.Эмиров гъеле пачагъядин Урусатдин девирда Ятарин транспортдин управленидин тап-шуругъдалди Каспий тъульуң вири портариин гъал гъульчивилек кутунвайбурукай сад тир.

* * *

Видади Эмирова, вичин чехи стхади хъиз, Санкт-Петербургда пачагъядин I Александ-ран тъварунхъ галай ракъун рекъерин инже-нерар гъазурдай институт акълтарна (1899-йис). Гъа вахтарилай адаа Каспий ва Чулав гъульлерин, Волга вацун портар цийи хъийиз ва я цийибүр эцигиз къалахна. Адан тъвар, Россияда хъиз, Түркияда, Иранда, Европа-да машъур хъана. Къецепатан ульквейрин газа гъакъимри ва карчирин адаа чин патав атун, чиз къуллугъун теклифайдини къей-днава тъвар къунвай чешмейра. Амма Видадиди Ватан гадарнач!

Анжак Советрин Автономия ганвай Да-гъустандиз хтайдын, ина вич цийи тъкум-дин векилри къабулайвилек В.Эмирова икк риклел хизива: “Хтана са тъмил вахтни арадай тефенмаз, зун Дагъустандин рев-комдин председатель Коркмасов патав фена. Ада зун хъсандин къабулна. Ревком-дин Экономический советдин патав зи реѓбервилек кеаз Технический комитет (Техком) төшкүлна... Техникидикхъ галаз алакъалу вири месэләяр Ревкомдин са Экосдин агакъардалди вилик сифте Техком-да вереевирдзазавай...”

Им икк лагъай гаф я хъи, Видади Эмирова Советрин Дагъустандин чилел сифте яз эцигиз хъайи вири чехи объектин, гъа жер-

Им, дугъриданни, флялейринни лежбер-рин, акъалтлай кесибрин тереф хвейи цийи гъукумди - Советрин Автономияди руъгла-мишнавай халъкди къалурай садвал, къель-алвал, ашкъилувал хъана! И ашкъилувилел гъейранвал ийиз, иниз М.И.Калинин, К.Е.Ворошилов, С.М.Буденый ва маса ксар - РСФСР-дин ва СССР-дин гъукуматдин чехи векилар атайдини тарихда гъятнава.

1921-йисуз эгъуниз эгечай чехи къанал 1923-йисуз къутягъна, Сулакдин яд чи меркездив агакъна. Дагъустандиз гъа чавуз чи го-сударстводин ачланвай чешидлар къанални арада - Зегъметдин Яру пайдах орден гана.

Къаналди 30 ағъзур гектардилайни ви-низ чилер цик кутадай, абур къелерикай михъ-дай, улленар къуррудай мумкинвал гана...

Сулакдин яд Махачкъаладив агакъариз инсанар гъеле XIX асирдани са шумудра алахъайды тарихда гъятнава. Амма Шамхал-Термендин ягъвалий инихъди гъиз хъаначир. Цүд ийсарапди чүгүр зегъметар бада фенай. Технический гъисабунар дүз жезвачир.

Видади Эмирова а гъисабунар устадви-лелди кыиле тухвана. Къульне къаналдин са шумуд къекъуын дегишарна, Шамхал-Тер-мендин ягъвани къаналдин кълан ва къвалар саки километрни зуран мензилда, 500 ағъ-зур кубометрдин къван къадарда аваз, нақъ-вар ва къванер масанихъ акудуналди, дери-

Стхая тир Эмировар риклел хуунин меж-лилдад, Ахъзгъя, жуван гъейранвал за ихъ-тин цларалди къалурнай:

Цаварилай циф аламна,

Чилерилай ўиғ аламна,

Зи риклек гъайиф аламна,

Эмировар акурла.

Самур вацуз сел хтана,

Чи дагълариз көл хтана,

Чи кимерал эл хтана,

Эмировар акурла.

Икрамда за ихътин чилиз,

Гъар са кимиз, гъар са къвализ,

Къил жезеа зи гена виниз,

Эмировар акурла!

Аферин көз, азиз дустар!

Гъар са хва я са арифдар!

За мад ва мад күп тарифда,

Эмировар акурла..

И кар за гилани ийизва. Тарифзава Эми-ровин, дамахзава абурун гъунаррал...

Къагъриман ИБРАГЬИМОВ

Хүрера яшамиш жезвай агъалийрин, хизанрин месэлэяар, дердияр гъялун, хъсан адетар хүн ва вилик тухун, хийрлүү мярекатар тешкилун, вири гъуьрметодлудаказ, сад-садан гъавурда гъатдайвал меслятдивди, дуствилелди яшамиш жедайвал авун - вири хүрерин администрацийрин къилин везифайрик акатзана. Гын хуър къачуртлани, са хизан, са жемяят.

Чун ийкъара Дербент райондин Агълабрин хуъруузы фена, ана авай гъаларикай хуъруун къил Агъмедин хуъруун къил МАРАТ МЕГЬАМЕДАГЬАЕВАЙ сүгъбет авун талабна.

Жемяйтдин къуллугъда

- Къилинди вуч ятла чидани, - сүгъбетдив эгечина М.Мегъамедагъаев, - хуър аваданламишун ва вилик тухун патал жуван хиве авай везифаяр, вири мумкинвилер ишлемишналди, рехне квачиз тамамарун я. Хуъруун администрация халкъдий мукъва я, гъэр са касдин дердидикай адаа хабар ава. Чун адетдин хуъруун агъалияр я, чи уъмуър, яшайиш улькведин чөхий пай халкъдиди хъиз физва. Чун халкъдий галаз ачхудиз раҳазва, месэлайривай къерех жезвач, къилиз акъудиз тежедай крап хиве къазвач. Хуъруун администрацийдин къалахдин менфялтувал чкадал къват хъанвай месэлайривай тажъатрилай аслу я. Гъам райондин къилиз, гъам чазни бес къадарда тажъатар авачирвийлай чкадин месэлэяр лазим къайдада гъялиз четин жезва.

Хуъре 600 къвал ава. Агъалийрин къадар 3200 касдив агақнава. Абур хуъруун майишатдал машгүл ю. Гзафни-гзафчи же-мятди серкөр цазва. Хусус күмекчи майишатда гъасинна, къачузвай бегъерди хизандир хъсан къазанжини гъизва. Гъелбетда, калер, верчкер хуъзвайбурни, теплицайра майвайр гъасилзайбурни ава.

■ Хуъруун яшайишдин объектикай күрелди лагъанайтла, къланзай.

- Хуъре аялриз чирвилер ва тербия гузай умуми образовандиндигин юкъван школа кардик ква. 1967-йисуз эцгнавай ам 192 яял патал гъисаба къунвайди тир. Гила лагъайтла, аялрин къадар гзаф хъанва. Алай вахтунда чи муаллимри 300 аялдиз къве сменада тарсар гузва. Саки 44 йисан къене школадиз капитальный ремонт акунвайди туш. Дақларар, рақларар, пол ва маса чкайр фадлай дегишардай вахт хъанва. Райондин администрациядин къиле Мавсум Рагымов хъайидилай иних са вуч ятлани хъсан патах дегиш жез башламишнава. Алай йисуз школа капитальный ремонт авун патал тажъатар ахъайнава, проектдини сметадин документар гъазурна. Алава образовандин хилай чи хуъре Кулларин спортшколадин филиал чкадик ква. Ана тежрибуу тренерри аялриз боксдин, футболдин ва волейболдин секцийра вердишилдер гузва. Фельдшервилини акушервилли пунктуна хъсан тежриба авай заведующийди, терапевти, аялрин дуктурри ва

акушерди агъалийрин сагъламвилин рекье намуспүвиледи зетгемет чуғвазва. Иллаки түгъвалдин вахтунда абуру чин пешекарвилин дерека къалурна. Агъалийрин игтияжиз къуллугъ изиз культурадин къвални библиотека чкадик ква.

■ Хуъре къени аялрин бахча авач. Идан себеб вуч я?

- Агъалийрин арзайрин тереф хвена, чнани школадиз тафенвай аялриз бахча эцгунин патахъяя талуу чкайр изиз арза-ферзе авунатлани, месэла садани юнанч. Икъван гагъда "чаз тажъатар бес къадарда авач" лугъузай. Гила, чи арзайриз килигна, райондин къиле 2022-йисуз хуъре аялрин бахча эцгунин месэла райондин администра-

цин линия вири магълейриз чуғуна. Икълан къвалин иесидиз, магъледиз гъанвай ли-ниядилай хъвадай яд къвалериз тухудай мумкинвал хъана. Алай вахтунда виридан къвалера хъвадай михъя яд ава. Идалайни гъейри, чна хуъруун къучейра 15 чкадал булахарни эцгнава.

■ Халкъди, карчивил машгъулбуру налогар вахт-вахтунда гузвани?

- Чилин ва эмениндин налог къватлунай чи хуър районда пуд лагъай чкадал ала. Чи гзаф агъалияр, гъэр жуъре къвалахар ииз, Россиядин регионра ава. Инизи килигна, чавай налогрин план 100% ацуриз жезвач. Икъян гагъда "чаз тажъатар бес къадарда авач" лугъузай. Гила, чи арзайриз килигна, райондин къиле 2022-йисуз хуъре аялрин бахча эцгунин месэла райондин администра-

КУРУУ ТАРЖУМАГЪАЛ.

Марат Агъмедин хуъруун къуллугъна. 1988-йисуз ада Агълабрин юкъван школа акаалтарна. Са 1988-йисуз Россиядин армиядин жергейра къуллугъна. 1989-1993-йисара Дагъустандин хуъруун майишатдин академияда къелна. 1994-2010-йисара "Агълаб" агроФирмада фермадин заведующийиле зетгемет чуғуна. 2012-йисалай иних Агълабрин хуъруун администрацийдин къилин везифаяр тамамарзана. 2008-йисуз ам Дербент райондин собранидин депутатиле хъяна. Ийисара райсобранидин депутати адал председателдин заместителдин везифаярни ихтибарна. Гъуьрметодлуда хизандын пуд хизи тербия гузва.

налогар къватлай план ганва. Исятда агъалийри са сотых чилелай гузвай чилин налогдин къадар 33 манат я. Умудзана, халкъдин къумекдальди, эцгнавай планар чна уъмуърдиз кечирмишда.

■ **Марат Агъмедин хуъруун мулкар михъиз хъунин, зирзибильдин месэлэяр къуне гъик гъялзана?**

- Хуър аваданламишунин, михъиз хъунин карда ада агъалийри къумекзана. Заз и чкадик пай кутур вири идарайрин регбъберриз, коллективиз, хуъруун жемяйтдин сагърай лугъуз къланзана. Хуъре яшамиш жезвай агъали, патай атайди хъайлтлани, сифте нубатда гъэр сада ина авай михъивилиз, идарайрин ва къвалерин акунриз фикир гуда. Эхъ, гзафбуру чин къвалера ва вилик квай къучеда, хусуси тажъатарни эцгнава, михъивал хъуз зетгемет чуғвада. Гуя вири чипиз буржубур из гысыз-зайвурни жеда, хуър патал са къени кар тийизвайбур. Абур тимил я. Малум тирвал, зирзибиль тухудай региональный оператор тайинарнавайди тир. Ам чаз хуъре садрани акурди туш. Чна чи тажъатрих машин къуна, ваца къве сеферда къучейра къекъвез, агъалийри чувалриз къватлунавай зирзибиль вахчуз, полигондад тухузва.

■ **Сүгъбетдин эхирдай къуне вуч лугъудай?**

- Чи гъвчичи ва гъям чөхий агалкъунар администрацийдин коллективдин, хуъруун собранидин депутатин къвалахдин, майилвал авай хуъруун агъалийри къуна кутунин нетижя я. Чи агъалийриз Бурятиядай шад хабарни агақнава. Россиядин военный частара къуллугъзаявай чи хуъруунни Тагыр Ханвердиеваз - полковникдин, Самарадин обласстдин МВД-да къуллугъзаявай Адрид Мегъамедагъаеваз подполковникдин чин ганва. И къегъал рухвайрал, гъакни хуъруун крарик къуна кутазвай Сирахжудин Тагыровал, Къурбан Къурбановал, Тамерлан Сардаровал, Маликат Демировадал, Эльмира Сардаровадал, Ягъзу Зугърабовадал, Мирзэ Гъазировал, Вадим Ханвердиевал, Нариман Рамазановал, Эльдар Мегъамедовал ва хейлин масабурал чна дамахзана. Сагърай чеб. Къуй вири жемяят патал тир крарик къуна кутадай къегъалприн къадар артух хъурай!

Кар алай хел**Хийир ЭМИРОВ**

Дербент райондин администрацийдин къилиз цийи кас - Мавсум Рагымов атана са акъван вахт туш, амма ада чкадин гъукумдин къуллугъчиря, пешекарар ва зетгеметчиря галас райондин кар алай хел - хуъруун майишат маднин вилик тухудай серенжемар къабулзана, менфялту рекъер ва хъсан фикирар къилиз акъудиз къумек гудай инвесторар жағырзана.

Район салан майвайяр, ципицар гъасилунай республикада къвенкъечи чкадал ала. Гила емишрин бегъерарни артухардайвал я. И кар патал райондин Рукел хуъруун патав инвестицийрин зурба проект гъиле къунва. 150 гектарда емишрин, субтропикрин няметрин ва бахчадин майвайяр битмишарда.

- Чка пары къулайди я, - лугъузва райондин хуъруун майишатдин управленидин начальник Юсиф Герейханова. - Кеферпатаан гарарикай са шумуд тепеди хуъзва. Инвесторни гъа и хуъруунви, гъавурда авай пешекар Тигран Абдулъамидов я. Багъя арадал гъун, хъсан бегъерар къачун патал алай аямдин технологияр ишлемишзана. Виридалайни гөрек бинелу къвалахарни тамамарзана. Самур-Дербент къаналдилай вад километрдиз турба чуғунва, багълариз стъл-стъл яд гудай къайдадикай менфялт къачуда. Саки къуд километрдиз электричествошин линия тухванва, са шумуд чкадал подстанция эцгнава.

Багъдин чөхи пай хутун, хурмадин, пининдин ва алуладин тарари къунва. Ина гъаки бадамар, анаарин битмишарда. 65 гектарда къелемар кутунва. Алай вахтунда багъманчийри мад 15 гектарда къелемар цазва. Гъа са вахтунда 15 гектарда "Азия" сортунин некийирин штиларни акъурзана. И сорт квади хъсан я лагъайтла, некийирин дадни тъялуди я, иной-аниз тухудайлани, чур жезвач. Мукъвал вахтара йисан вири вахтунда некъияр битмишарун патал теплицярни эцгнава.

Инвесторди 15 гектарда гатун халияр, къарпузарни цадайвал я. Абурухъ гъам республикада, гъам Россиядин регионрани пары игтияж ава. Хам чкада абуру фаращиз экъечини ийиди. Гъелелиг инвесторди анжак пулдин вичин тажъатар харжзана. Крап вилик екебур ква.

- Багълары ва салари Рукел, къунши хуърерин хейлин агъалияр къвалахадалди ва хъсан мажибралди таъминарда. Республикадин, чкадин бюджетриз налогарни гуда. Гъиле къунвай крап вири къилиз акъудун патал государствовдин патайни къумек гөрек я, лугъузва "Рукел" ООО-дин регбъ бер Къазимегъамед Мегъамедова.

Са раҳунни алач, гъукумдин идарайр кулухъ акъваздач. Багълар, ципицарлар, арадал гъизвайбуруз талук маҳсус программайрин бинедаллаз инвесторрив эвездин пуларни ах-гакъда.

* * *

Мадн къейд ийиз къланзана хъи, эхиримжи йисара талуу чкайр идарадин къуллугъчиря Ростов-Баку федеральный шегъре рекъин къерехар датлана зирзибильдин михъизана. Ятлани чарар, пакетар, эцгунрин амукъяр гадарзайвай дүшүшшарни давам жезва. И ийкъара Дербент райондин администрацийдин къиле Мавсум Рагымова Жалгъан, Хазар, Араблинка, Агълаб, Рубас хуърерин патаривай физвай рекъин къерехар авай гъал ахтармишна.

Санлай къачурла, хуърерин администрацийри чин мулкарал ва рекъин къерехар михъивал хъун таъминарзана. Къуль-шульйирин патахъя хуърерин администрацийрин къилериз тапшурургъяр гана.

Рухун Алидин - 250 йис

“Ам гимичи я...”

Мердали ЖАЛИЛОВ

XVIII асирдин эхирра - XIX асирдин сад лагъай паюна (1771-1851-йисар) яшамиш хайи ва вичин вахтунда чи милли культурадик, эдебиятдик көтөлөн пай кутур арифдар-

рикай сад яз **Рухун АЛИДИН** твэр къазва. Адакай марагылу къыннар чи газаф алымрин, тарихчийрин, философирин ктабра гъалтзава. Хейлинбүр жуъреба-жыре йисара чи газетдани чапна. Къе чаз абур, санал агудна, арифдардин - чехи алымдин шаширдин ирсиникай сүбгүбет ийиз къанава.

Рухун Алидин твэр чи газет келзаябуруув агақтарайбурукач сад алым-арабист **Гъалиб САДЫКЬИ** Я. Гъикл хьи, араб гъарфаралди ва газаф вахтара араб чалалди къыннавай Алидин эсеррай къил акъудун регъят къвалах тушир.

Ингье 1993-йисан 1-июлдиз “Лезги газетдиз” акъудай адан макъалдай са шумуд къейд: “Чаз ма-лум хъаннавай түмил делишралди, Рухун Али эфенди алым яз маш-гъур хъайи вахтунда Къиблепатан

Дагъустанда хейлин алымар пайдыа хъанна, абурукай разыметлу Алкъвадар Гъасан эфендиidi вичин “Асари Дагъустан” ктабда къыненва, гъя девирда чи патара раиж хъаннавай алымрикай, чирагъди хыз экв къалуриз, вилик квайди Ярагъ Мегъамед эфенди тир. Аданни Рухун Али эфендиидин танишенилер, дуствилер иллаки тафаватлу жезва... Шейх Ярагъ Мегъамед эфендиidi Рухун Али эфендиидин чиршвериз лап зурба къимет ганва ва ада вичин “Эфенди ар-Рухунидиз” чарче икл къыненва:

Гъикъван шад я чи дустарин арада, Чаз рехъ къалуз, ихътин алым аваз хъун. Ам гимичи я чун авай гимидин, Гимид рулдал Алидин гъил алааз хъун...
(Араб чалай.)

Таржума - Гъ.Садыкъибин.

Ихътин гекъигунар, къиметар гунар квай чарчи, гъелбетда, Рухун Алидин еке нуфуздикай, адаа вичин вахтунда ийиз хъайи гъурметдикай лугъузва.

“Асари Дагъустан” ктабдай Алкъвадар Гъасан эфендиидин гафариз ябун:

“...Куыре округдин чехи алымрикай сад Рухунай тир гъурметлу Гъажи Али эфенди я. Исятда ам амач. И алымди Дагъустанда гемъенш хъаннавай вири илимар чирна, къад ийсалай виниз вичин хуыре тарсар гана. Гуыргеч хатл аваз хъайи ада вичин гъилелди газаф ктабар къынн хъувуна. Идалайни гъейри, ада газафбуруз Къуръан хуралай келиз чираналди хийир гана. И эфендиidi лап чехи гъарфаралди къынн хъувунавай ва килигай кас гъейранардай Къуръандин са шумуд ктаб ава. Ада хийирлу газаф

эсераар тунва. Къудкъад ийсалай виниз яшар хъанвай ам гъя вичин хуыре 1267 (1851)-йисуз къена”.

Гъалиб Садыкъибин риклек хизвайвал, Рухун Алидин чехи буба-яр Ахъцегътай тир ва ада гъя патарин алымрикъ галазни, къилди къачуртла, Ахъцегъ Мирзе Али эфендиидихъ галаз гъам алымвилин, гъамни шаирвилин рекъерайни алакъяр хузызвай.

Рухун Алиди дишегълидин гуыргевиликай, адалашукъ хуныкай хейлин эсераар къыненва. Амма Мирзе Али Ахъцегърин къеледин комендант хъайи генерал Ротан рушал ашукъ хъайила, адаа түнбүттүн чалар къыненва:

Эй “чи алым”, вун заз килиг, Зи гафар ви хийирдихъ я: Акъатна вун рекъяй гъинихъ, Күхъ дегишина шариат на, Ягъ амачни мегер риклукъ...
(Араб чалай.)

И царапи къалурзаявал, Рухун Али акъалтлай динэгъли - мусурман тир. Маса диндин векил рушал ашукъ хъун ада гъатта вичин дустунизи багъышламишавачир...

Алим, литераторуved, ДГУ-дин профессор Гъажи Гашарова Рухун Алидин гъакындин, арабист Гъ.Садыкъибин гафар риклек хуналди, икл къыненва: “Сифтедай Р.Али күльгъне, яни поэзия анжак араб чалалди теснифунин ва шиширатдин тематикани Аллагъдикай, пайгъамбардикай, женнетдикай хъунин рекъел алай. Ахъцегъ Мирзе Алидин таъсирдик кваз Рухун Али таамамвилелди дегиши хъана. Ада хейлин чалар, гъатта социальный темайрайни кваз, дидед чалал къыненва...” (“Лезги эдебиятдин тарих” Махачкъала, ДКИ. 2011. 79-чин).

Аквазвайвал, Рухун Алиди, сифтебурукай яз, чи милли чалан

хазинада кланивилайни, девирдин гъахъсувилерикайни, дуствилайни, вафалувилайни хейлин эсераар хайи лезги чалал теснифа.

Критикада къейднавайвал, “ашкъидин лирикада шаирди я фольклордин, я виликан шаиррин, я Рагъэкъечидай патан халкъарин шиширатдин тежкира тикрарзаяч. Адаа вичин къетлен художественный “алатар”, анжак вичиз хас тир шикллу чал ава...” (Твэр къунвай ктабдин 79-чин).

Ингье мисал:
Экуын къиляй сөгъер-сөгъер къарагъына,
Къекъведа вун къачуз зирек кам,
Марал.
Зун куз тада, къачуз залай кам,
Марал.

Шаирди дишегълидин гүзелвал виливай, рикливай къатлұз жеңдай гъакыкъи рангаралди, тешпигъялди лишанламишнава:

Мадса мисал:
Зун айвандал ацуқынавай,
Зи виликай сұна фена.
Дурнади хъиз къуна тик къил,
Са назлу яр, бала фена.
Акур члаевуз чулав вилер,
Тъарнхъ катна риклун дердер...

Аквазвайвал, гүзел сұна махара вай, чилел ала, гъя патав гва, чулав вилерив жеңильдин риклукъза...

Яшайишдин шиирра Р.Алиди социальный гъахъсувилер лянетламишнава:

Муъруд лугъуз, вичин къилел жәдシリх,
Гъар хуыре са яц, гъер тұлынхъ яз къаних,
Акун хъайитла хендеда паб-хуш къилих,
Гъерекатда гъатда къвачер, гурғыагур...

Ихътин муърудизни фекъириз вуч лугъуда?

Генани къизгъын наразивилин гъиссер квай шиирар Рухун Алиди

Дагъустанда урус пачагъдин зулум, колониячивилин сиасат гүлжлу хайила, дагъвийрин “азадвилин илим” арадал гъайи Ярагъ Мегъамед эфенди хътиң къуччагъдиз дүньяны фир-тефир авура, теснифа:

Залум хан, на амалдиведи чи халкъарин къыл къақыуда, Сикрән тегъер экъисис klip, чи чинавай вил акъуда... Вұтлна вұна вилятдин къыл шейх Мегъамед Ярагъы?
Эй залум, на дидедивай хева, палавайни зұуль къақыуда...

Ихътин чалар а дөвирда теснифун рөгъят къвалах тушир. Ятланы Рухун Алиди Ярагъ Мегъамед жасусрикай хұнн патал вичин чаларалди эвер ганва. Ханаизни беглериз, пачагъдин гъилибанриз нифретдин гафар лағынба.

Аквар гъаларай, чи литература ва тарих ахтармишавай алымрин вилик гъеле ачухариз таҳъланвай газаф чинар, сирер, къисметар кума...

Рухун Алидин ирс несилирив ахгақарун патал адан невейрикай тир ксар секин туш. И карни гъеле 2006-йисуз Махачкъала, “Мавел” чапханада, рухунви Мегъамедан хва Рамазан Эмирғамзаев вичин харжийрик “Рухун Али” твэр алай ктаб (адаз редакторвал и царапин авторди авунай), адалай гүзгүннин “Рухун-наме” ктаб (Махачкъала, “Мавел”, 2018-йис) ахкъудуни, алымри - Гъ.Садыкъибин, Гъ.Гашарова, Къ.Акимова, писателири - А.Магъмудова, Абдулфетягъя, масабуру шаирдикай чипин къейдер къинни, маса серенжемри субтазава. Шаир Арбен Къардаша Рухун Алидин эсераар урус чалас таржума авуна, Дагъустандилай къецени машгүрна!

За фикирзаявал, 250 иисан юбилейди Рухун Али хътиң арифдарин ирсинал рикл алай газаф ксарик юзун - гъерекат кутада, адан ирс мадни дериндай ахтармишун, чи-рун патал цийи камар къачуда.

Рухун АЛИ

Марал

Экуын къиляй сөгъер-сөгъер къарагъына, Къекъведа вун къачуз зирек кам, Марал. Тик къилелай келегъя ви эляна, Зун къуз тада къачуз залай кам, Марал. Бахтавар я Аллагъди вун гайди, Ви хуш рахун, къилих иес хъайиди, Дұньяяд дөвлет санал къвализ гъайди, Я баҳтарив ағанавай кълам, Марал. Пехил жеда къеде на къачур камарал, Лұв гуз кълан я заз вун къекъвеи къламарал, На гъил алтад Рухун Алид гъамарал, Гъар майвадин къелемарин там, Марал.

Фена

Зун айвандал ацуқынавай, Зи виликай сұна фена. Дурнади хъиз къуна тик къил, Са назлу яр, бала фена.

Акур члаевуз чулав вилер, Гъарнхъ катна риклун дердер, Дамаҳдивди къачуз камар, Таза къетверен піларпа фена.

Малаикар жедир гъейран, Акунайтла а гүзел чан, Дағъда битмиш хъайи емиш, Дағ тагана, катна фена.

Али, тербет це вилериз, Текъведайла зати гъилериз, Ви рех янавай чуру аква, Суна ви чан кана фена.

Күз хъел я вун?

Күз хъел я вун, я беймирвет, Заз дұнья ағузар ийиз, Чи арадай квадриз гъурмет, Зи, факъирдин, рикл тілп ийиз.

Алагузыли, вуч я ви къаст? Яргъарилай жез вун заз раст, Зи къве вилив къаз тұна пас, Икъван гүзгүль зи дар ийиз.

Хажалат гуз на заз дарья, Зи чан-умуыр хъуриз зая, Мұтынуббатдал лацу сая, Вұна чулав рангар ийиз.

Рухун Али ви гъасретдай Экъечизава мал-девлетдай, Ваз за авур хуш сұльбетдай Масадбуруз на шар ийиз.

Вун хашкалди

Яру магъсин винел чапат!, Аста камар, вун хашкалди, Зи ракъибин мурадар кват! Ийир къастар, вун хашкалди.

Чүлдевай къед, гъарнхъ килиг, Зи ашкъидал къелем илиг, Зи гарданыхъ ви гъил гилиг, Эй нугбагъар, вун хашкалди.

Акуна заз дустар пара, Виже къедевач хъурун чара, Рухун Алид дердер чара, Табагъдин чар, вун хашкалди.

Гынава жал?

Бади, саба, дад я ваз са хабар це, Риклиз умуд, зи гүзел яр гынава жал! Цай къекъвезза зи жигерда, тади (а)я, Закай ярғаз хъайи дидар гынава жал!

Ашулы тир зун адан гүзел камарал, Назик-назик ширин рахай гафарал, Экъечайла бязи вахтар къаварал, Микънатис хъиз зи рикл чуғвард гынава жал!

Акур члаевуз зи рикл, намус гваз фидай, Са тавассум зи жигерда таз фидай, Жейранд тегъер къве къвачик звер кваз фидай, Күттаягъ тежер риклин бизар гынава жал!

Къвачъ

Межлисдавай ярар-дустар, Зун заргар я, гевгъер къвачъ, Яр паталди авур къастар, Эvez яз къил, жигер къвачъ.

Тұлар шұйкүль, беден шумал, Хъурухъвен къилер зулун чумал, Чинлай нур гуз алмасдин хал, Тамашдай къван вилер къвачъ.

Гынаван вахт я хъана ярғаз, Зи яр фена масдев рахаз, Заз лугъуз: вун ярғаз акъваз, Риклин мурад, бегъер къвачъ.

Ваз хабар я, къадир Аллагъ, Зи ашкъидиз яр хъуй панағ, Зи гъам-хифет ая күттаягъ, Зун Али я, дидар къвачъ.

Регъубан

Алдатмишиз кесиб ярклас, Амалар ква вак, регъубан, Аквазва заз, бед я ви кар, Квач ви сивик рак, регъубан.

Шагъаддикай хъурна зирба, Секлемдилай хейлин зурба, Раж регъвез фейла араба, Вахкүз са тапрак, регъубан.

Цава туна на регъубан къван, Хъучен гъар къуз ийиз къакъан, Гүтгүз хъуй ваз сурун лакъан, Вакай хъуй са вак, регъубан.

Алид гафар къамир ужуз, Вири хъиз ам хъурна ажуз, Къейла къисмет тахъуй ваз жуз, Дұя, иғысан, як, регъубан.

Регъ

Къвачъна ақыл, ви патав зун атана, Авұна хъи вұна зун пис бизар, регъев, Ажуз хъана, вұна ви зур къалана, Кутуна хъи на зи чандик азар, регъев.

Гияр - шегъер-келе

Шерибан ПАШАЕВА, тарихчи

(Эвел - 14-15-нумрайра)

"Ширвандин Дербенддай яна фидайла, татарри (...) газаф къадар мусурманар-лакзар ва динсузар (...) тарашина, телефна. Абуру а ульквейрин (...) чин хура альвазай вири альялийрин газаф ивиш экъична" (арабрин автор Ибн-ал-Асир).

Сельджукар гъужумар ийизвай чавуз Кавказдин дагъларин циргъинилай элячиз алахънай. И циргъини Дагъустандин дагълух хувер хузвай. Амма ягъийривай анилай садрани элячиз ханач, абур гъэр сеферда элкъевена къулух хъфенай. Сельджукихъ галас дявеяр физвай а девир тарихда газаф писбурукай сад яз гъятнава. Душушьшдай абурун зулумрин шагыдар хайи арабрин географар пагъ атланам амукнай...

Вилидай Гияр шегъер хайи мулкарап метрини зур чил акъашайла, цу канвай къатар винел акъатзава. Чи фикирдалди, и делилди келе са шумудра цай яна кайидан гъакъиндей шагыдвалзана. Гъэр сеферда келе цийи кылелай эхцигзавай.

Гиярвиири ширваншагърин къушунрихъ галас саки зур асирада дявеяр тухвайдакай делилар ава. Абуру чарабурун чилерап чин бинеяр мякъемнавай түрквер-сельджукар тир. Чапхунчийри цийи къушунар арадал гъизвай ва чин вилик кеферпата ва дагълара авай мулкар гъиликдай къаст эзигнавай. Чна вилик нумрайриз акъатай паяра

няткарикай бязибур душманрикай чульнухъ хъунни мумкин тир. Амма келедин къенепата яшамиш хайи, неシリлай неシリлай шегъер чапхунчийрикай хвейи гъич са асерни къутармиш тахъяди шак алачир месэла я.

Къвед лагъайди, бязи чешмейрай чир жезвайвал, Къурагъэр Надир шагъди гъужумдалди авай хуэр тир. Вични Гиярдин келедиз мукъва яз экъя хъянвай. Ам археолог М.Исақъов жагъанвай келедиз мукъва вад хуруйкай сад тир. Яни Къурагъэрин къадим бине Гияр въя, келедин патарив гвай сеняткарап яшамиш хайи хуверикай сад хъун мумкин я. М.Исақъован делиралди, Гияр экъя хъянвай мулкарап гъя келедилайн къадим хуэр алай. Гаф кватай чкадал къеид ийин хъи, М.Исақъов гъеле 1947-1948-йисара Гиярдин въя и дереда авай сур маса хуверерин хараплайар ахтармишай сад лагъай археолог я. Адалай гъейри, и чкайар археологиян жигъетдай мад садани ахтармишнавач. Къурагъривай рагъакъидай патахъ 4 километрдин яргъа, Къурагъэрин въялун чагла пата са хуруръун, 3 километрдин яргъа Юрхвал тъвар алай мад са хуруръун хараплайар жагъана. Къурагъэрин хуруръувай 3 километрдин яргъа М.Исақъова Кикенхуэр ва Сенгерар тъварар алай мад къве хуруръун хараплайар винел акъудна. Санлай къячурла - вад хуруръун. Абуру экъя хъянвай мулкарилай адаа сад-садаз ушшар авай юкъван виш йисарин хъенчичин къапарин къласарни гъятна. Къурагъэрин хуруръувай чукарап чна газет келезвайбуруз теклифзава.

къейд авурувал, түрквер-сельджукар ва ширваншагърин къушунар къуватдай аватай Кавказдин Албанияндик кеферпатаан часпарив къван атанай. Кавказдин дагъларин циргъ себеб яз, абурувай чин рехъ давама-риз ханач. Я абуру и циргъинилай элячизни алахънай. Къушунрин къилевайбуруз, хейлин женгер тухвана, галат хъянвай асерар галаз ахътин четин рекъерай мензилар атъз тежедайди хъсандиз чизвай.

Юкъван виш йисарин чапхунчийрикай дагъларин циргъинилай элячайди тек са Надир шагъ я. Адан къушунри гъужумдалди, Гияр - диведин шегъер-келе мякъемдиз акъвазнавай. Еке къушунар галаз лезги чилерап атай Надир шагъдин къуватдин вилик Гияр зайдиф хъана, адават ягъийрин вагъшивилиперизи зулумриз дурум гуз хънавац.

Къурагъэрин ва Гияр шегъер-келедин арада алаќа авани? Къурагъэр Гияр шегъердин амукъайрикай арадал хтанвай хуэр яни? Гъужет алай суалар я. Сад лагъайди, малум тирвал, Гиярдин асерар вири Надир шагъдихъ галаз къиле фейи женгера телеф хъана. Абуру къейидалай къулухъ иччи хъянвай келеда са къадар вахтунда шагъдин вах Сария яшамиш хъана. Чкадин риваятра къейдзавайвал, ам, вичин стхя хъиз, газаф зулумкар инсан тир. Шагъдин къушунри элкъевен хъфидалди вилик къеле чилихъ галаз сад авунай.

Бес келедин патарив яшамиш жезвай альялийрин къисмет гъихътинди хъана? Тарихдай малум тирвал, Надир шагъди вичи мутътульъярай чкайрай газаф къадар сеняткарап Персиядиз хутхана. Гъа жергедай яз, - лезгийрин хуверайни. А четин вахтара се-

ле XIV асирада хайидан гъакъиндай Л.И. Лаврован къейдерини шагыдвалзана. Ада хъкъизвайвал, Къурагъэрин къванцикай авунвай къул неинки са Къурагъэрин, гъакъни вири Къуреидин тарих патал еке метлеб авай документ я. Ада гъакъни хабар гуззвайвал, Мұлтаммед Рафиди XV-XVI асирада гъазурнавай хроникада Карапал, яни Къуре жемиятдин тъвар къунва. 1356-йисуз сифте яз тарихдин ктабра Къурагъэрин хуэр цин регъвер хъайдакай делилар гъятна. 1710-1712-йисарин хронографди хабар гуззвайвал, Ибрағым ширваншагъди (Шейх шагъ) 1510-1512-йисара Къурагъэрин хуэр барбатна. Маса гафаралди лагъайтла, Надир шагъди гъужумдалди, XVII асирада османрин сиягъатчи Эвлия Челебиди хъкъизвайвал, Къурагъэр 1000 къвал, мискин, багълар авай, амма базар авачир. "Жумъя юкъуз инин агъалияр са чкада къвати жезва, сада-садаз цийи хабарар гузва. Абуруз къизил вуч ятла чидач. Гъикл лагъайтла, ина пулдин алаќаляр авач, инсанри чпиз герек шейэр метягърихъ дегишарзовая. Хуэр тахминан 10 000 кас яшамиш жезва", - хъкъизва Челебиди. Вири и делилри чун ахътин фикирдал гъизва хъи, Гиярни Къурагъэр сад-садаз мукъва гъя са мулкуна экъя хъянвай. Къурагъэрин хуэр амай къисайрай малум жезвайвал, Гиярдин келеда яшамиш хайи шагъдин ваха - Сарияди мукъварив гвай хуверрай акунар алай жегъил гадаяр къватизавай. Къисайра Къурагъэрин ва Гиярдин къуншивални къейдзава. Гиярни Къурагъэр сад-садаз мукъва авай чкайр хъайидал са шакни алач.

(КъатI ама)

КУРЬУР КЪЕЙД.

Мегъамедбекеган хва Шамил АЛИХАНОВ 1985-йисан 19-июндиз Ахце-гъа дидедиз хъана. Юкъван мектеб акъалтIарайдалай къулухъ Кеферпатаан Кавказдин Исламдин университетидик экечIна. 2010-йисуз Дагъустандин Исламдин университетда методист яз къалахал акъвазна.

2017-йисуз Ш.Алиханова теологиядин ва международный алаќайрин институт акъалтIарна. 2015-йисуз ам ДИУ-дин приемный комиссиядин жавабдабар секретарь яз тайинарна. Гъа са вахтунда ада и вуздин кадрийрин отделизни регъбервал гузвой. 2018-йисуз адан хиве Махачкъаладин къилин жусумя-мискиндин имамдин заместителдин везифаляр туна. Гъа йисан юкъвара РД-дин Муфтийдин заместителвиле тайинарна. 2020-йисалай Дагъустандин Муфтиятдин председатель я. Хизанды пуд аял чехи жесва.

Муфтиятдин къалахдикай

Мукъвара "islamdag.ru" сайтда журналист Айша Тухваевади Дагъустандин Муфтиятдин председатель, чи ватанэзги Шамил АЛИХАНОВАХъ галаз тухвандан интервью чапнавай. Ана республикадин диндин идаради къиле тухзвай къалахдикай, Муфтиятдин вилякъацнавай месэлайрикай, къилиз акъудзавай проектирикай съзъбетнава. Интервьюдай бязи чукарап чна газет келезвайбуруз теклифзава.

■ Муфтиятдин председателдин везифаляр гъихътинбур я ва ам ни тайнарзава?

- Председатель тайнарун ва ам къулупъдикай азадун Дагъустандин Муфтийдин къараархъ галаз алаќацу месэла я. Председателди Муфтиятдин къалахдикай идаради ийизва. Адан хиве финансринни майшатдин, эменидин, жуерьебажуъре документрин, пешекарар хъягъунин, государстводин гъукумдин организатор галаз алаќаляр тайнарунин жигъетдай жавабдарвал ава. Муфтиятдин Председатель аваширла, адан мажбурнама-яр Муфтийди тамамарзава.

■ Малум тирвал, Дагъустандин Исламдин университетда (ДИУ) докторантурда кардик акатнава. Ам арадал атуникай лагъанайтла, къланзавай.

- Дагъустанда диндин илимдин ихтиин хел арадал гъунин фикир фадлай авай. Эгер тарихдиз вил вегъйтла, чаз Дагъларин улквездай чин вири узмуръ испамдин илимар ахтармишнузиз ва абуруз басабурз чируниз баҳш авур газаф къадар диндин илимар жагъида. И делил докторантурда арадал гъунин бинерийкай сад хъана лагъайтлани жеда.

Жуерьебажуъре гъалар себеб яз, Республика диндин рекъяр алимвилини дөрежаяр гудай къилдин къурулуш арадал гъиз жезвачир. И месэла къилиз акъудун патал чи ватанэгълияр къе-цепатан улквейриз финиз мажбур жезвай. Эхирни Муфтиятдин испамдин рекъяя образование гузвой са шумуд этапдикай ибарат къурулуш арадал гъана, ам лазим тир документтади мякъемнава. Гъукъуылай ДИУ-да испамдин илимир докторвиллини дөрежаяр хунин жигъетдай 21 касдикай ибарат диссертационный совет кардик акатна.

■ Шамил Мегъамедбекови, къуне Муфтиятда къалахдикай къве йис я. Адалай вилик къуне Махачкъаладин къилин жусумя-мискиндин имамдин заместителдин къилахдикай бязи чукарап чна газет келезвайбуруз теклифзава.

стителдин везифаляр тамамарна, ДИУ-да зегъмет чуугуна. Къуне исятда Муфтиятда къиле тухзвай къалахдикинни виликан чайра авур къалахдикин арада гъихътин тафават ава?

- Эгер имамдин везифа мискиндин къевзвайбурухъ галаз алаќаца хъун, ДИУ-да студентриз чирвилер гун ятла, Муфтиятдин Председателдин везифаирин сергъятар гегъенш я. Мисал яз, республикадин диндин жигъетдай къиле тухзвай вири къалахдикай гуззвална къланзава. Шукур Аллагъдиз, захъ галаз са дестеда кар алаќаца, къени инсанри зегъмет чуѓвазва. Санал чна вилик акъвазнавай месэлайр гъялзава, къастар къилиз акъудзава.

■ Алимирин советдин къалахдикай ибарат я?

- Алимир Советдин Дагъустанда чапдай акъудзавай диндин ктабрин, СМИ-риз акъатзавай макъалайрин, радио-телефепередачайрин жигъетдай мониторинг тухзвава, Исламдин рекъяр чирвилер гуззвай идарай патал къелунин программа-яр гъазурзава ва абуруз къилиз акъудун гъузчишли кутазва. И къурулушди гъакъни Муфтиятдин руководстводизни бязи месэлайр гъялзунин карда къумекар гузва.

■ Муфтиятдин галаз жемиятдин жуерьебажуъре тешкилатри алаќаляр хузвава. Абуруз къевай гъихътин краа къумектIалабзава ва и жигъетдай къуне гъихътин серенжемар къабулзава?

- Чна альялийрихъ галаз руғъдинни марифатдин къалахдикай тухзвавийляй, Муфтиятдин галаз къенин юкъуз гъакъи-къатдани неинки са жемиятдин тешкилатри, гъакъни государстводин къурулушин векилрини алаќаляр хузвава. Абуруз галаз санал жуерьебажуъре рекъяр Дагъустанда гъар жуерьебажуъре тешкилат, альялийрихъ галаз гурушшар тешкилатава, бязи месэлайр санал лазим серенжемар къабулзава.

■ Къенин юкъуз Муфтиятдин къурулушда къалахдикай пешекарринг арада гъихътин милләттин векилар ава?

- Дагъустандин саки вири милләттин. Мисал яз, зун лезги я, Муфтийдин сад лагъай заместитель Абдулла Аджимоллаев - къумук, Мугъаммад Майранов - яхувви, Абдула Салимов - дарги, Муфтийдин къумекчи Идрис Асадуллаев - аварви, Исламдин тайин тир са месэладин жигъетдай къарап акъуддай отделдин къил-табасаранви ва икъл мад.

Къайдадиз хкунив эгечінава

Жасмина САИДОВА

Дагъустандин электромайишат 5-йисан вахтунда тамамдаказ цийиклә түхкүль хъувун патал 35 миллиард манат лазим я. Алай вахтунда и тақытар чара ийидай чешмейрихъ къекъүнин къалах къиле тухузва. Амма алай 5-йисан эхирдалди иллаки хизи акъвазнавай месэлләяр гъялун патал 1,7 миллиард манат серфда. Идакай испен юкъуз “Дагъустан” РИА-дин майдандал республикадин журналистирихъ галаз къиле фейи пресс-конференциядал РД-дин Гъукуматдин председателдин заместитель, республикадин энергетикадин ва ЖКХ-дин министр Мажонца хабар гана. Гурууш Дагъустандин кудай шейинини электрэнергиядин комплекс (ТЭК) авай гъалдиз талукъарнавайди тир.

М.Мажонца къейд авурвал, РД-дин энергетикадин ва ЖКХ-дин министрводин ва “Россети” ПАО-дин руководстводин арада республикадин вири сетар са иесидин ихтиядра жедайвал авун патал лазим рекъерин картадал къулар چугунва. Муракаб ва яргъалди къиле фидай и гъерекатдин биненде иеси авачир сетар винел ақъудун, абурун иеси вужъятла тайинарун ва нетижада абуру технический рекъял лазим къайдадиз хун патал Россетрин ихтиядиз вахкун ава.

Алай вахтунда Дагъустанда иеси вужъятла малум тушир 1500-далай виниз энергообъектар ава. И кар себеб яз, ада гъисабзавайвал, алтат хъультүз хайи хътин гъалар арадал къевзева - гелкъведай кас, кутугай гъалда авачир сетар мукъвал-мукъвал къайдадикай хкатава, ара-ара атұнап жезва. И жигъетдай вице-премьерди хабар гайивал, эгер и сетрин иесияр алай 5-йисан эхирдалди малум тахъйтла, абуру иесивилин ихтияр юридический рекъял цийиклә түхкүль хъувунин нетижада масадан хуссиятдиз фида.

Риқел хин, къенин юкъуз электроэнергиядалди таъминарунин хиле республикадин гъукуматдин асул амадаг “Россети” ПАО я. Региондин мулкунал алай 90 процент сетар и карханадин хуссиятда ава. Амай 10 процентдик гъар жуерье иесияр авай, гъа жергедай яз иеси авачир сетарни ақатава.

Министрди алуқъавай зулунни хъультүз вахтунда агъалияр электроэнергиядалди таъминарунин карда атұнап хъунис рехъ тағун патал къиле тухузвай къалахдикай тамамвиледи сұбъетна. Ада къейд авурвал, и максададалди 2021-2022-йисан зулунни хъультүз вахт алуқъадалди, “Россетер Кеферпатаң Кавказ” ПАО-дин филиалын тадарапар гъазурунин программа түлкүрнава. Программа уымырьдиз кечирмисшунин къалахар алай 5-йисан 1-октябрдади къилиз ақъуда. Вице-премьерди инанмишайвал, гъам шегъерин, гъамни районприн виши агъзурралди агъалияр санал электри-

честводикай магърум хъайи дуышушар мадтикар хъжедач. Ада гъисабзавайвал, “Россетрин” цийи руководителди региониз мугъманвирил Дагъустан Республикадилай башламишунин карханади региондиз виниз тир фикир гузвойди тестикъарзава.

Алай 5-йисуз, винидихъ къейд авунвайвал, республикадин сетар алай аямдин истемишинар жаваб гудай гъалдиз хун патал “Россети” ПАО-ди 1,7 миллиард манат чара ийидай.

Журналистрин суалприз жаваб яз, вице-премьер республикада мукъвал-мукъвал гъалтзавай тежирибадикай рахана. Ихтилат цийи хүйрерин районрин ағылайрии сифтедай чипин гъисабдай электромайишатар арадал гъизвай, ахпа абуру законламишиз алахъзаяв месэлладикай физва. “Са патахъай, зун инсанрин гъавурда гъатзава, гъыл лагъайтла, гъар са касди сифтени-сифте вичин яшайишда къулайвилер арадал гъунукай я фикирзаявайди - инсанриз экв, электроэнергия са мусытлани вай, къавле яшайиш башламишай чавалай лазим я. Мұыкы патахъай лагъайтла, законлувилин ва технический истемишинар къилиз акъудунин жигъетдай и гъерекатри са жерге суалар арадал гъизва, - лагъана ада. - Санлай къачурла, чайрал алай властни, “Россети” компанияни ағылайрин игътияжирин къаршидиз физ, абурун гъавурда гъатз гъазур я. Иллаки ихътин объектар зақонламишун патал манийвилер авачир дұшушра.

Мажонца гъакын республикадин районар газдалди таъминарунин къалахдикайи рахана. Икк, ада хабар гайивал, алай 5-йисуз Республикадин инвестицийрин программадин сергъятра аваз 11-йисандын ва 3 шеңбердин мулкарал алай 17 обьектдиз талукъ проектар гъазурунин, чил ва патарив гвай чаяр ахтармишунин, гъакын эцигунир къалахар къиле тухун фикирда къунва. И рекъериз республикадин бюджетдай 425,4 миллион манат чара ийидайвал я. Адан гафаралди, чпкай лагъанвай обьектлиз атұнап аваиз финансар чара авуни икъван члалвали газ агақ тавунвай дагъалыху районар газламишад мүмкинвал гуда. “Республикадин инвест-программадин сергъятра аваз 89 километр цийи сетар эцигда. Нетижада Дагъустандин 12,5 ағзұрз ағылайдив газдалди таъминвал агақъада. Идалайни гъейри, вилик 2030-йис алуқъадалди республика тамамвилелди газламишунин месэла ква”, - малумарна министрди.

Къейд ийин, республика газдалди таъминарунин дережа 70 процентдиз барабар я. Гъа са вахтунда авай сетрин чехи пай лап күрғыне, абуру ахъязавай газдин къадар тымил хъанва. Алай вахтунда республикада газламишунин месэла гъялиз күмек гүн лазим тир пуд программа кардик ква. “Газпром” компания республикадин газдин сетар артухарунин рекъял ци 13 миллиард манат серф ийиз гъазур я.

Республикадин ТЭК-дин къетленвилерикай лугъудайла, Мажонца къейд авурвал, Дагъустандин бизнесдин хиле энергоресурсар пулсұздакас ишлемишиз вердишбур газаф гъалтзава. И гъерекатдин хаталувал а кардикай ибарат я хыи, эгер абуру ишлемишиз жаваб энергиядин гъакын гуз башламишайтла, и бизнесдивай базарда гъүжетиз жедач. И жигъетдай властдин ва энергокомпанийрин вилик квай къилин месэла, ада гъисабзавайвал, карчияр энергоресурсрихъ гъакын гуз вердишарун, гъа са вахтунда абурувай бизнес хұз алакъадайвал авун я.

“Санлай къачурла, Дагъустанда, за къатлунайвал, агъалийрихъ вири крат къайдада тунин, гъахълуval, адаптациял тайин хъунин жигъетдай еке игътияж ава. Гъа са вахтунда инсанар чипихъ авай мүмкинвилерин, гъа жергедай яз государствовин патай күмекдин гъавурда тамамвилелди авач. Къенин юкъуз власть агъалийрин патай арза - ферзейриз, теклифриз фикир, жаваб гуз гъазур я”, - къейдна ада эхирдай.

“Чи райондин къибепатан гъавадин шарттары гъар жуерье емишрин, мереярн культураяр гъасилдай ва абурун виниз тир бегъерар вахчудай мүмкинвал гузва. Районда лежберар алай аямдин, ремонтантный сортарин некъияр тъасилунин кардив еке гъевесдивди эгечінава. Къенин йикъалди 15 гектар чилера некъияр қанва. 4 гектардай аллатай 5-йисуз бегъер къвати хъу-

Гульзел макандиз фена

Чи мухбир

“Дагъустандин гъар са пипле вичин хусси, маса садазын ушшар тушир женнетдин багъя ава, ихътин гъар са чка дағыстанвийриз багъя я. Инсандин хайи чил гъамиша гульшашан яз, цүк ахъайна акуна къланда...”, - ихътин ватанпересвилин, дамаходи аңанвай фикирралди башламишава Мегъарамдхурун райондин къил Фарид Ағымедова райондин мулкунал алай гульзел макандиз - ботанический багъидиз мүмъман хъунукай малумат.

Икк, 20-апрелдиз Фарид Ағымедов, Мегъарамдхурун райондин къалахдин рекъял мүмъман хъанвай РД-дин Гъукуматдин Председателдин заместитель Абдулмуслим Абдулмуслимов ва хъурин майишатдинни недай сұрсетдин министр Battal Battalov Tagyrhuryun-Kazmairal яшамиш жезвай чи амада, алим-селекционер, РД-дин Федеральны аграрный илимдин центр ФГБНУ-дин илимдин чехи къуллугчы Теймур Гъабибован ажайиб, вичиз тешпиг авачир майишатдиз - набататрин багъидиз къвед лагъай сеферда мүмъман хъана. Райондин къили хабар гузвойвал, ихтилат района субтропикар экъеңдай емиш - киви гъасилун гөгөншаруникай давам хъана. Рикел хин, идалай са тымил вахт вилик алымди муниципалитетдин руководстводин района чехи майданда ва къадарра аваз киви гъасилиз башламишунин, гъакын ана субтропикрин культура илимдин рекъял ахтармишунин къалахар давамаруниз талукъ теклиф ганай.

вұна, мад 7 гектарда цун планламишнава. Некъияр, мереяр гъасилун, узымычывал ва багъманчывал хъиз, райондин шарттара гележег авай хел я”, - къейдзана ада.

Набататрин багъда ва алимди къале тешкилнавай хайи макандин культурадиз талукъ музейда экскурсия авурдалай къулхъ делегация Цийихурун мад са майишатдиз мүмъман хъана.

“Санлай къачурла, чалай райондин хурун майишатдин сұрсет гъасилзайвай бур некъияр гъасилунин кардиз итиж авунал желб ийиз алакъанава. Амма лежберивай государстводин патай күмек, ийизвай харжийрин эвз тир субсидияр къачуз хъунин месэлади чи риклик къалабулык кутазва, гъыл лагъайтла, некъияр, гъайиф хыи, и рекье күмек гүн лазим тир емишрин арада ава. Ида лагъайтла, чаз майданар артухардай мүмъманвал гудай. Санлай къачурла, Абдулмуслим Мұғыидиновича ва Battal Vayyidovicha чи теклиф разывелелди къабулна ва месэла гъялун патал бәзи месялтар гана”, - къейдзана райондин къили.

Эцигунирн хиле лайихлуди

15-апрелдиз ДГТУ-дин драматда аллатай 5-йисан къалахдиз талукъ яз тухай “СКФО-дин эцигунардайбурун Гильдия” СРО-дин собрание и хиле тафаватлу хайи виридалайни хъсан эцигунардайбуруз шабағтар, пишкешар гүнлік башламишна.

Шад жедай кар ам я хыи, чипин къалахдиз виниз тир къимет гайи юлдашрина арада чи ватанэгли, тежирибу инженер-эцигунардайды, “Империал Строй” ООО-дин генеральный директордин заместитель Рамазан РАМАЗАНОВНИ авай. Адан зеъмет Россиянин эцигунардайбурун союздын “Эцигунирн хиле лайихлуди” ордендалди къейднава.

Рамазан Назирович Рамазанов Кырғызстанда “Южтрубстрой” карханадиз теклифна. Са күрүз вахтундилай ада “Миннефтегазстрой” карханада эцигунир мастер яз къалахна. Къве ийсалай ам эцигунирн участокдин начальниките тайнарна. И ийсара ада яшишдин къвалер, нафтадиҳъ, газдихъ галас алакъалу карханаяр эцигунирн карда иштиракна.

2012-йисалай Р.Рамазанова Каспийск шеърда авай “Империал Строй” ООО-дин гендиректордин заместителдин визифаяр тамамарзава.

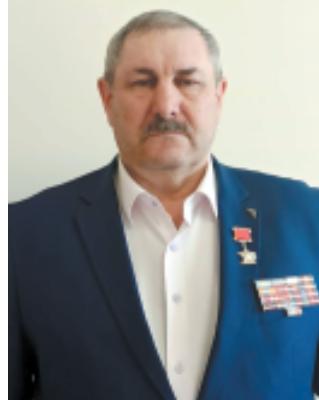
Умумырдин юлдаш Фарида Бейбалаевнадиҳъ галас санал хизанды хва Раджи тербияламишна.

Чна Рамазан Назировичаш шабагы мубаракзawa ва къалахда агалкүннар, юлдашрина арада гъурмет мадни артух хъун алхишава!

“Чернобылдин Игит”

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Инсандин умурда бази вахтара гыч фикирдизни гыз тежедай крар, гъатта бейни къарсурдай мусибатдин вакъияярни къилел къведа. 1957-йисуз Ахцегъри райондин Фиярин хууре дидедиз хъай Нисрет Сейфуллагъович ИСМАИЛОВАН умурдикайни Ѹакългъуз жеда. Ада, гъар са жеңильдиз адептировал, вичин умур башламишна: Дағыстандин Огни шеңдерда мектеб, ПТУ акъалттарна, заводда шүшье цурурдайды яз ківалахна. Амма къисметди ам акъуд тавур хъуталарни, хажтавур сенгерарни хъанач...

ПТУ-да кілдайла, алакүнтар къалурай жеңильдиз вилик мадни шеңре рекъер ачу жезва: ам Ашхабаддин инструкторин - химикрин школадиз рекъе твазва, гүгъүнлай - Костромадин химзасцитадин высший военно-командный училищедиз. Анағ агалкүнралди акъалттарай Н.Исмаилов 1981-йисуз Монголиядиз акъатна. Сифтедай взводдин командир, гүгъүнлайни РХБЗ-дин къилдин разведбатальондин начальник, Одессадин военный округа 14-армиядии радиационно-химический ва биологический разведкалин рекъяй къилдин частунин командир яз къуллугъуна.

Чернобылдин АЭС-дал авария хъай чөвуз ада Тираполда къуллугъузавай. 28-апрелдиз 28 ииса авай старший лейтенант Нисрет Исмаилов Чернобылдин акъатна. Ингье рикел алачир тіларни хъуталар... А вахтар чи ватандашди заландиз рикел хкиза. Ротадин командирвилин везифаяр къилиз акъудздавай чи ватандаш (ъакъл вири ротани) 15-майдиз, радиациядин къадар са шумуд сеферда газа хъун себеб яз, зеңберламиш хъана. Одессадин военный госпиталда жеңиль итим дұхтурри ажалдин къармахрай ақында лагъайта жеда. Иккі, дұхтурри тамам Зваца адан радиация акатнави иви михъиз дегишинар.

Ахпа... Сағы хъхайла, Нисрет Исмаилов Молдавский ССР-дин Бендлер шеңгерда авай вичин частунин хтаны. Къалурай жуэртлүвилляй, дирашибвиляй ада “СССР-дин Яракылу Къуватра Ватандиз къуллугъ авунай” 3-дережадин орден, вахт жедалди вилик капитанвилин чин гана. Амма ина яргъалди къуллугънч. Агалкүнтар авай офицер къуллугъдин гурарай хажна - Москвадин военный округдиз, Курск шеңгердиз, батальондин къилдин бригададин штабдин начальниквиле рекъе тұна. Гыа инлай ада халис военныйдин умур башламишна: цийи къуллугъар, санай масаниз финар, полкар, гарнизонар, аскервилин частар дегишинар... Адас Подмосковье, Кантемировский танкапарин дивизияда Андропов тіваруних галай 13-гвардейский полкунин химкүллугъдин начальниквиле къуллугъунни къисмет хъана. 1991-йисуз Н.Исмаилов Москвада маршал С.К.Тимошенко-дин тіваруних галай радиационно-химический ва биологический защищадин рекъяй Военный академиядиз гъахъзала, 1994-йисуз анағ акъалттардайла, ада подполковниквилин чин гузва...

Къуллугъдин рекъер мадни ачу жезвайтлани, адан рикл хайчили вичихъди язылавай. Гыа иккі, ам Кеферпатаң Кавказдин военный округдиз радиационно-химический ва биологический защищадин рекъяй къилдин бригададин командирдидин сад лагъай заместителвиле(женгиниз гъазурлухвал аквадай) рекъе твазва. Чечнядин вакъияр башламишала, ада анра иштирақунни къисмет жезва... Вичин хиве тунвай везифаяр, жавабдар къуллугъар баркалла къедайвал къилиз акъудуналди, Исмаилова виринара вичикай къени майлар тұна. Къуллугъ авур вири чакаяр Нисрет Сейфуллагъовичан рикел хъсандиз алама. Чернобылдин мусибатди рикел иллаки дерин гел тұнва...

Ийкъара Чернобылдин АЭС-дал авария хъайдалай инихъ 35 иис тамам хъанва. Мусибатдин и вакъиадихъ галаз алакъалу язса шумуд юғы идалай вилик Дағыстандин дәвидинни къанун-къайдай худай органын ветеранын Советдин председатель, отставкада авай полковник Магъарам Алижанова Нисрет Исмаилов “Чернобылдин Игит” лагъай орден-медаль вахана. Иккі, чи ватандашдин - Россиядін Яракылу Къуватрын ва МЧС-дин отставкада авай полковникдин, Ватандиз къуллугъ авунай 2 ордендин кавалердин, Кеферпатаң Кавказда женгинин вакъиярин (1994-2000-й.) ветерандын ва газа медалрин сағыбидин хурудал мад са шабағын чка къуна...

Къуй дүньяда мад мусибатар тахъурай, чи къилел экү, михъиз цав, чи ватандаш Нисрет Исмаиловахъни яргъал йисарин хушбаҳтлу умур хъурай!

Макъала заң шаир, Фиярин хуруын чехи дуст Мерд Али Жалилова Нисрет Сейфуллагъовицаз рекъе тунвай табриқидин царапаралди акъалттариз къанзала:

Дағылар къузуз жедалди, дуст, Фиярин,
Вуна ви рекъ давамара, Җаярин -
Ишигъ алай, ифин алай, ад алай,
Гъулданди хъиз, асиррин туынты яд алай!..

Чунни терефдарар яхътин алхишин...

Сардар АБИЛ

... Ахцегъиз чи машин нисинихъ хъиз агақына. Машина чун пуд дуст авай - Абид, Михаил, Къурбан. Михаилан хванахва Фиридунан турбазда хъиз түккүрнавай дараматдин са пата ремонтдин къвалихар къиле физвай. Мұкыу пад дустарал ихтибарна. Чун пудни дараматда авай шарттариз килин.

- Аферин, Фиридуна зурбаз зегъметар қылгунва. Касди алай вахтунив қыладай, вири шарттар авай гегенш мұтманхана эцигнава. Гъамамдин ядни кваз къвалин къенез гъанва,- Къурбана дараматдин тарифарна.

- Азиз дустар, заз квехъ галаз са меслят ийиз къанзала,- Абид дустарин фикир вичел желбна.

Ахцегърин Гъамамар (Рекъерин къейдер)

- Ундуышка къулал эцигнун месэла яз хъайтла, чун рази я,- Михаила къве гъильин қавуз хажна.

- А кардал зунни рази я, - Къурбананы разивал гана.

- Гъамни хъсан месэла я. Ундуышка градалди, акъа кълан къве сяят жеда. Ам къулал эцигнана, инин администратордиз гүзчывал твах лагъана, чун халисан гъамамрал фин. Заз а чакаяр тақуна құлд ийислай виниз я, - Абид дустариз килин.

- Хъсан месэла я. Зазни а чакаяр тақуна газа йисар я, - разивална Михаила.

Ундуышка квай къажған администратордад тапшурмишна, дустар Ахцегърин вини къиле авай гъамамрал фена.

Ибур мус ва низ сифте яз жағынатла, ғельбетда, къе садавайни тайиндиз лагъуз хъун мумкин туш. Гъакъл и цин сағыламвилин эсерлувал сифте низ чир хъанатлани лагъуз четин я. Амма, сиверай сивериз чыкыз чир хъайвал, VI асирда, Ануширванрин девирда, Ирандин пачағынин пачағы I Хосроваз инсанрал “чан хъизвай”, сағыламвал гузвой, жеңиль хъийизвай цикай хабар хъана. 300 аскердин гүзчывилк кваз, ада Шах-Бани эмир 60 хизанни галаз

Чи багъри ерияр

Ахцегърин дармандин цин сир чи-рун патал ракъурна.

Гульбъынлай, Ахтыпара Урасат-дик экечайла, пачағынин векилри цин чимивилиз килинга, къилдикъилди гъамамринг къуд къвалер эцигнана. Алай вахтундани абурада гъа девирдин тіварар алама: “аскеррин”, “офицеррин”, “итимрин” ва “дишегълийрин”.

Къачера, юкъва, кларабра тілар авайбуру, купулар квайбуру, гъамамра гъахъиз, ратарин, руфунин азарар авайбуру гъа яд хъваз, чипи чара ийизвайбурун къадар тімил тушир.

жезвай себебиз садани къимет гузвач. Михаила лагъайвал, ахтын дараматар эцигдай югъни, белки, къвен. Чаз тақуртла, белки, чи балайриз, хтулиз аквада. Къе чун иниз атунин себеб масад я. Хъша, чи ундуышкадин ни иниз акъатнава, - Къурбана дустарик тади кутуна.

Мұтманханадиз хтайла, грана, зангарилай як алатнавай къачер цавалнавай ундуышка ленгерда-

ваз стопдал эцигнавай. Гъамамарни къабулна, дустар стопдихъ хтана. Лазим къаб-къажах, недай - хъвадай зат-мат! эцигнана, суварин межлисдин къайдада түккүрнавай стопдихъ чеби ауқына.

- Вуж тир, паб галализ хъайтла, итимар гишила амуқьда лагъузтайди? Чи суфра квелди усал я? - Михаил дамаҳидвди стопдиз килин.

- Ийса са сеферда нивай хъайтлани гъазуриз жеда. Гъар къвализ мұтман атайла, гъар сувариз итимривай ихътин столар гъазуриз жедани? - Абид Михаилаз килин.

- Вучиз жеда къван! Къун хътиң дустар патал зун са къавел акъвазда. Лат къу къуллугъ! - Михаил къарагъна, къавел-къипеллайда хъиз, дасмал алай гъил хурухъ къуна, са къвач хажна акъвазна.

- Сағърай күн хътиң дустар! Сад лагъай тост чаң тамададин-Михаилан сағыллугъдай хажда, - Абид аички авай рюмка гъиле къуна.

- Рази я. Сағърай чи виридалай дугъри, ислягъ ва адалатлу тамада! - Къурбанни, рюмка гъиле къуна, къавел къарагъна...

Пакамаз мад сеферда гъамамар къабулна, туынчай-зат! хъвана, дустар Дербентдиз рекъе гъатна...

Лачинан алвер

Фазила АБАСОВА

сабна: вичи гүзлемешай пулунин са пайни хъянвач.

- Яъ, - фикирна ада, - 2 шешелдә аға кълан 40 кг. картуфар гъылк хъайтла авай. Килограмм 18 манат хъайла, 720 манат хъун ла-зим я эхир. Ина лагъайтла...

Имиди Лачиназ вичин патав эверна ва ада авур алвердикай сұалар гана.

- Са дишегълиди, - башламиши на Лачина, - атана сифте 10 кг: картуфар къачуна, ахпа хтана ада амай картуфарни вири вахчуна.

- Кг. 18 манатдай хъайла, вуна 10 кг. картуфрихъ тъйқынан пул къачуна?

- 110 манат къачуна ман.

- Гъылк! 18 зарбаза 10-даз. Гъи-къван жеда?

- 18 зарбаза 10-даз. Садра-сад, садра мұжыудын - сад. Вири жеда - 110 манат.

- Я бала, садрани сад-сад, садра мұжыудын - сад. Гъакъл ян?

- Гъун бес.

- Я хва текъейдан хва, а дишегълиди хтана вири картуфар вучиз къачун хъувунатла, вуна къатлұзваңи мегер? Ви авамвилляй. 10-класст күтілген - таблица чир тежен. Мұсабат...

Вай къачур картуфар а дишегълиди, гъа ви чқадал акъвазна, масағун хъувунна, вичиз гъа ваз атайдын къазанжи къазанниш хъувунна.

Къенлай къулухъ ви умурда вал картуфар къачур дишегълиди-лайни фейи фендиғарар гъалт та-вунан амуқьич. Икъван “чирвилер” авай вуна ихътин алаш-булаш хъан-вай дүньяда къил гъылк акъудрай, язух бала!..

Заз исядта ақваван дердияр ава хъи... Амма абурулай виридалайни вахибиду - ваз, Лачин, математикадин элементарлы терминар чир хъувун я. Гыч пакадални тевъяна, лап гъа къенин йикъалай зун вал алахъда. Къарагъ, хъша захъ галаз, язух бала.

Культурадин маканра

Абдулафис ИСМАИЛОВ

Лугъуда хьи, культурадин квал хуруун жемятдин рикни я, рульгни. Алай девирда гъикъван чединвилерал гъалтзаватлани, культурадин квал хуруунвийри, санал киват хъана, ял ядай, рикл аладардай, яратмишунрал машгъул жедай, инсанар агуудай макан яз ама. Художественный яратмишунрин рекъяй гележегдин устадри пешекарвиллиз кам къачуз гъя ина, культурадин квале, чирзава. Культурадин макан хуруун рикни руль тирди чаз Мегъарамдхурун райондин Кучун-Къазмайрин хурууб, райондин культурадин отделдин (гила лугъузвязвал, МКУК "Межпоселенческий центр культуры" (МКЦ) ръгъбер, РД-дин культурадин лайхлу работник Эседуллагъ Селимован теклифдалди мугъман хъайила, акуна...

Жемятдин рикни руль

Гъахъ лагъайтла, дарамат лазим тирвал, гилан аямдин акунар алайди, квалахдай хъсан къуйлавилер авайди туш. Ам колхоздин девирда майишатдин контора патал накъадин керличирикай эцигнавай асълан са гъвчели дарамат я. Ина колхоздин складни хъсанай. Гъльгъуналай хуруун юкъвал алай ана культурадин квал, библиотека, ФАП ачунаи. Гъикъван магътэл жедай кар ятлани, Кучун-Къазмайрин культурадин макандихъ тамашачийрин зал авач. Виликдай авай, ахпа ана спортзал ачуна.

Шадвалдай кар ам я хъи, къулай шарттарикай магърум тир, дарвилера зегъмет чулагъзвай и культурадин идарадин колектив вичин квалахдин нетижайрай районда гъамиша къвенкъечийрин жергеда ава.

Ина къейд тийизвай лишанлу са югъни, вакъиани, жемятдин иштираквал аваз тухун тийизвай са суварни жезвач. Иллаки гурлудаказ ва шадвиледи виридан рикл алай Яран сувар къиле физва. Суварик хуруун вири жемятди иштиракзава. Гъарда вичин квале виликамаз гъазурнавай савкъатар суварин суфрадал гъида: тлач, хъчадин афаар, пичекар, чахарин аш, хинкъалар, шуъреяр, гзафбурун риклалай алатнавай меҳкъулт. Виризас чпи гъазурнавай няметар дадмишна кълан жеда. Эвелни-эвл чпин аяларни галаз суварик хтанвай шегъерра яшамиш жезвай кучунвийри. Суварин программа клубдин художественный самодеятельностдин иштиракчийри тамамарзавай маниралди, къулералди, тамашайралди девлетлу ийизва.

Клубда "Кучун" твар алай халкъдин яратмишунрин ансамбль, хордин ва къильди манияя лугъудайбурун кружокар, драмкружок, хореографиядин аялрин ва чехибурун кружокар кардик ква. Аништиракчийри чпин алакъунар суварин меж-

лисра, жуъреба-жуъре мярекатра хуруун жемятдиз ва районда къиле физвай конкурса, фестивалра къалурзава.

- Гъар гъи пешедин иеси хъайтлани, - лугъузва райондин МКЦ-дин ръгъбер Эседуллагъ Селимова, - квалахдихъ рикл кузвай, жуван пешедал ашукъ, къуллугъдин везифайрив жавабдарвиледи эгчдай кас хъана къланда. Культурадин хиле лагъайтла, агалкъунар къазанмишун патал генани квалах рульгъдин истемишу хуун перек я. Кучунрин культурадин квалин къиле авай З.Г. Къазиханова гъя ихтиин къуллугъчи я.

Зайнаб Гъамидуллаевна, гъакъикъатдани, культурадап, яратмишунрин кардал аял чавалай ашукъ хъанва. Мегъарамдхурун юкъван школада 3-классда келзлавайла, ам художественный самодеятельностдин кружокдик экчина. 1985-ийсүн Чехи Гъалибвилин 40 иисан юбилей-

Инис экспонатар гъазурун патал Зайнаб Къазихановадикай, вичи лугъузвязвал, "Талабчи хъана", ам квалба-квал хуре къекъвена, музейда хуныз лайхлу куьгнен шейэр кватлана. Аллатай девирра хранвай куьгнен чешнейрин гам - халича, ишлемишиз хъжезмай цурун ва хъенчин къаб-къажах, гъебеяр, куьрле аял ксурдай къеб, вилик заманайра лезгийри алукиз хъайи парталар, шаламар, чхра, тъвалари кай хранвай куткун, майишатда ишлемишиз хъайи хейлин аллатар ва икмад вишералди затлар. Вири экспонатрин тъварар къаз жедач, абур гзаф ава. Музейдиз килигун итижлу я, рикни алахъда. Чехи не-силар яшамиш хъайи гъял, ацукун-кърагъун аквада.

- Музей тукъурунин кар жемятди хушвиледи къабулна, чаз гзаф куьмекар гана, - лугъузва З.Къазихановади. - Къульгъе заманадин затлариз, краиз, адтериз итихайизвайбучи хурие парга ава. Им акъ лагъай чал я хъи, кучунвийри девиррин алакъаяр хузвава, хуруун тарих риклелай алудавач, жемятдиз хийир авай куьгнен адетар хуудавач. Виликдай лезги хуриера мелер тухудай адет авай. Месела, яшайшдин квалир эцигна, къавуз накъв гудайла, хуруунвидиз куьмекиз жегъил гадаяр ва рушар къведай. Музыкантиз звердай. И югъ зегъметдин халис сувариз элкъведай.

Гъелбетда, зи риклени алама. Мел неинки зегъметдин шад сувар, са гъерезни авачиз хуруунвидиз гузай кумек, гъакъни инсанар мукъва ийидай, хатур-гъурмет артухардай мярекат тир. Ихтиин адетар риклелай алудун гъайф чулагвадай кар я.

- Чи хуруунвийри хъсан адетар хузвава. Мелерни риклелай алудавач. Виликан жуъреда, сувар хъиз тухувзачтлани, - къейдзава З.Къазихановади. - Кучун-Къазмайрин агъалийрихъ шумъягъдин багълар ава. Бязибуру зарапатдалди лу-

дыш жезвай. Дуъзендиз куьчардай къаар акъудайла, Цицерин хурини агъуз эвичуниз мажбур хъанай. Етим хъана амуъкай сад-пуд кас шад тиртлани, чехи пай пашмандиз, са вил къулухъ яъиз-яъиз, куьхъанай. Им рикни зурба таъравал тирди и кар гысс авурбуруз лап хъсандин чида. Насруллагъан хизанри Аламише - Эминхуур хъяна. Хуруун мектеб куягъяна, же-гылди Новочеркасск шеъзерда эцигунрин пешедай келен. Ада хизан кутуна, веледар динжарна. Гила хутлурин дестек чехи буба я. Ада алай залан аямда 35 касдиз квалах ганва. Насруллагъан Махачкъалада эцигунрин мал гузай карханадин сагъиб я. Гына межлис-мел аватла, гына къуын кутуна къандатла, Насруллагъан гъана сифте жергеда аквада.

Къанажагълу рульдин инсан

Бикеханум АЛИБЕГОВА

И мукъвара зун гульушан гатфарин юкъуз дидедиз хъайи са касдал туш хъана: РАМАЗАНОВ Насруллагъ Ислендарович. Ам 1965-ийисан 10-майдиз Къасумхурун райондин Цицерин хурие Чехи хизанды дидедиз хъана. Аялрик къубанвиллину лувар неинки дидебудан мульъубатди, гъакъни абур гузел ерирал, тъбиатдал рикл алаз чехи хуны кутазвай. Колхоздин бригадир буда датлана чуьллери багълара жедай, диде лагъайтла-аялрин къуллугъуда. Рамазановрин аялар гъвчи чавалай чпин везифаяр къилиз акъудиз вер-

диш жезвай. Дуъзендиз куьчардай къаар акъудайла, Цицерин хурини агъуз эвичуниз мажбур хъанай. Етим хъана амуъкай сад-пуд кас шад тиртлани, чехи пай пашмандиз, са вил къулухъ яъиз-яъиз, куьхъанай. Им рикни зурба таъравал тирди и кар гысс авурбуруз лап хъсандин чида. Насруллагъан хизанри Аламише - Эминхуур хъяна. Хуруун мектеб куягъяна, же-гылди Новочеркасск шеъзерда эцигунрин пешедай келен. Ада хизан кутуна, веледар динжарна. Гила хутлурин дестек чехи буба я. Ада алай залан аямда 35 касдиз квалах ганва. Насруллагъан Махачкъалада эцигунрин мал гузай карханадин сагъиб я. Гына межлис-мел аватла, гына къуын кутуна къандатла, Насруллагъан гъана сифте жергеда аквада.

Къейд ийин хъи, Насруллагъан неинки къанажагълу, гъакъни дидебетту рульдин инсанни я. Лезги эдебиятдал, иллаки чи багъри "Лезги газетдал" адан рикл пара ала. Ам датлана къелзава.

Заз иллаки хуш хвайи кар ам я хъи, адан кабинетдин са пилл музей хъиз аквада. Ана дегъ заманайрин къаб-къажах, рухвар, куьгнен алатар акурла, заз зи вилик Цицерин хурие къелзава.

Насруллагъан умъур шеъзерда физватлани, адан рикл пъамиша хурие ава. Алай вахтунда Насруллагъан аниз 4 км. экверин линия чу-гунва, рекъер къайдадиз хканва, ата-бубайрин мискин ремонтнава, серкъверин арада асълан хизандай квалах залан тирдигъан. Насруллагъан хурие къелзава.

Хурие чан хукин, аниш багърияр хтур патал чалишими жезвай и касди анжак са вичикай фикирзава. Хквадай рекъе зи виликай адан эквери ишигълаван хъувунвай Цицерин карагзавай. Чи етим хъсанвай вири хуриерал чан хидай къеъзлар мадни хъанайтла, гъыкълан хъсан жедай.

Гъар сеферда бубайрин хурууз хъфейла, а багъа ерияр акурла, Насруллагъан вилерикай аял вахтар карагда, адан руль шадвилив ацъуда, гузел тъбиатди гуя ам тилисим-да твазва.

Насруллагъан хътин рухвар, лезги чилин куьгнен хуриера гъар са квалах акадал керич аламай кълан, тата тар, хуруун булах, ацахай мискин, бубайрин гумбетар, жигъиррин гел, рагарал чархар язавай лекъ амай кълан баялан хъсанвай хуриер, абурул чан хъизавай рухвар, чи тарихиз, къил агуъзна, икрамзава. Гъуреметту Насруллагъан Ислендарович, Ислягъвал хъуй, цавани, къугъваз, - чубарук. Майдин суварарни хайи югъ ваз - мубарак!

Гъахъ лагъайтла: шумъягъар Мушкур патан "валюта" я. Амма а "валюта" кватлун регъят кар туш. Хурие шумъягъирин мелер тухунин адет ава. Бегъер кватлайтлани, къуни-къуншири нубатдалди кумек гуда.

Клубди тешкилзавай культурадин се-ренжемра, кружокрин квалахда аялрини чехибуру активдаказ иштиракзава. И кардини акъалтзавай несил бубайрин адетрин, ватанпересвилин рульдадлаз тербияламишуниз кумекзава. Чеплай чешне къалурзавайбурун тъварарни къан: Мульъубат Рустамова, Изнифат Алибекова, Рагънат Шихмурадова, Хамус Къасумова. Чпин яшаризни килиг тавуна, абуру халкъдин яратмишунрин кружокда рикл алаз иштиракзава. Активистрин жергеда Нарминат Сулейманова, Жамиля Къафланова ва масабурни ава. Жемятдин кра-ра ФАП-дин медсестра Лейла Къадировдини иштиракзава.

Гатандин Чехи дяведа игитвиледи телефон хъайи куьнвийриз хурие гумбет ава чир. Игитар рикл хуин патал райондай теклиф атана: абурун квалахин цларал мармардин лишанлу къулар алкъурун. Меслятар авун патал Зайнаб Къазихановади агъсакъалар, игитрин мукъва-къилияр кватлана, теклиф гъана: "Абурул кар жедай, эгер хурие юкъвал, виризас аквадай чкадал, игитрин тъварар къхъена, гумбет эцигнайтла". Вири рази хъана. Бюджетдай ахъяял пул тъмил тир. Вири жемятди пул кватлана, жегъилри эцигунрин квалах рикл газ таамарна. Икъл, Ватандин азадвал патал женг чулагъур куьнвийриз клубдин вилик гузел обелиск арадал атана. Кучун-Къазмайяр чуьрук ава чир, гъве-чи-чехи чидай, хатур-гъурмет, мес-лят, мергъяматлавал авай хурие я. За фикирзавайвал, ина яшамиш жезвайбур куьнвийриз рикл алай инсанар тирвилляй. Къуй авадан, медени хурай чи гъар са хурие, квал!

Хурие къанажагълу рульдин инсан Насруллагъан къанажагълу, гъакъни дидебетту рульдин инсанни я. Лезги эдебиятдал, иллаки чи багъри "Лезги газетдал" адан рикл пара ала. Ам датлана къелзава.

Чи хизанар

Къадир КЪАДИРОВ,
культурадин “Къаракүре”
тешкилтдин регъбер

Дагъустандин гъар са хуре дамахлу, гъурметлу хизанар авайди садазни сир туш. Ахътинару кай садзи хурьунвияр - Абдулкеримовар я. Докъузпера райондин Къаракүре хурьун мулкунал чехи хайбур...

Къаракүре дегъ заманайрилай вичин къени адетралди, ватанперес рухвайрандини рушараалди машъур я. Советтин Союздин Игит Мирзе Велиев, гвардиядин полковник, диви-

Гележегда Докъузпера районда образованынин управленидин начальник хайи Шаъвеледов Гъвеийбег, ФСБ-да къвалахзай адан стха Шайдабег, гъа районда са шумуд ийсуз регъбервал авур, ахпа министрдин дережадив къван ага-къай Абасов Керимхан, адан стха Акимхан, Мегъединов Къазихан ва маса цудралди чи хурьунвияр гъа вахтарин студентар тир.

Завир Шагъисмаиловичакай ихтилатдайла, зи рикел ихътин са вакъята хтана. Зун Махачъкаладиз атанвай сифте йисар тир (1976-1977-й.). Чахъ са акъван чирхирарни авачир. Къвал кирида къуна, зун жуван жеъиль свасни галаз яшамиш жезвай. Са юкъуз чи патав зи хала (дидедин вах) Сурье ва адан итим Бег атана. Зи хала къевиз азарлу тирди за гъасята къатланя. Адай я бегъем къекъвез жезвачир, я ада нозвачир. Къадарсуз яхун хъянвай. Къумек къланзай халадиз.

Абуру чеб Завир халудин патав тухун тълабна. Халадиз вичихъ галаз зи юлдаш Зарият атана къланзай.

Зи юлдаш къвализ хтала, за хабар къуна: - Гъикл хъана? Күн гъикл къабулна? Жедайвал яни къумек?

- Валлагъ, Къадир, пары хъсан инсанар я. Са къусни чин чурнач. Чун пары ачухдиз къабулна... Завир халудин умъурдин юлдаш фад акахъдай, ачух рикл авай дишегъли я. Ам садикдин заведующий я. Вичи вири къумекар гуда лагъана хиве къунва. Чирхир дутурарни ава лугъузвай...

Рахун Абдулкеримова Бела Мирзабалевнадикай я. Абурун къумекданди хала больницида къаткурна, лап хъсан дуухтури ам сагъарни хъувуна! Инъе, 84 яшариз акътайлани зи хала сагъ яз яшамиш жезвай! Ибур бес мергъяматлувилин мисалар тушни!

И хизандай чавай дамахиз жедай мад са кас акътнава. Ам Абдулкеримов Исмаил Завирович я (шикилда). Ада 1999-ийсуз Махачъкалада ДГУ-дин экономикадин факультет акалттарна. Ада гъар журе къулугъяр бегъемарна. Эгер инсанвилин хъсан ерийрикай рахайтла, Сабир халудиз абур герек тирвал ганва.

Чна чи хурьун тарихдин ктабъазурдайла, Сабир Шагъисмаиловича зазеспубликадин архивда къвалхад мумкинвал гана. Саки са йисар пропуск тешкилна.

Гила чун адан стха Абдулкеримов Завир Шагъисмаиловичакай рахан. Ада Махачъкалада яшайишдин къвалер, гъукъуматдин гъар журедин дараматар гъикъван эцигнатла эзберун лазим къvezvach, абур цудралди гъисабиз жеда.

Эцигунрин мастердилай управленидин начальникител къван

хаж хайи ада 1975-ийсуз чи кълин вуз тир ДГУ-дин проректоришин къулугъяр теклифна. Дамахдай кар

ам яхви, тъдан дөвирда хажай дарматра студентри къени къелзаша.

Адан дөвирда цудралди чи хурьун жегъири ДГУ-да чирвилер къачузвай. “Завир халу” лугъуз, абуру адал къил чуѓувадай.

сада советтин дөвирдин 1500 манат хъянвай. Ханагъ медан рикл са тъмил секин тир...

Гъа и арада улкведа гъулгъула гъатна, шура гъукъуматдин къан цавална. Улквэе намусдиз къери гъяясури идара ийиз эгечина. Кесиб-кусьубди четин юг патал къватлай кепекарни тлач хвана...

Ханагъмедан къузуз дидедиз ихътин уонбазилерикий хабар авачир. Къисмет ага-къана, ам регъметдиз фена.

Танишар-билишар кутуна, дидедин игъсан гуз, кассадай пул вахчуз фейлила, муаллимдин гъилиз хтайдахъ са морожна къvezvach...

Дустари анлай къулухъ, “морожнадихъ дидедин игъсан гайи къегъал” лугъуз, Ханагъмед зарапатрал вегъез хвана.

Бес! Икни жедайди я умъурда...

Стал диде

(Рикел хкун)

Гъаким Къурбан

Къиримхан Рагъимханов экуль руъгъдиз баҳизава

ХХ асиридин сифте дар йисара Самур дередин хурера реңе-хуъле авай гишиндаз са кап фу, къецилдаз пек-партал, на-чагъдаз ярх жедай къвалин пилп гайи жумарт инсанар хъана. Ахътинарун жергеда мегъарамдхуъръунви Рагъимхан Али ва адан умъурдин юлдаш Селиматни авай. Алидин сусан тъвар садазни чидачир, ам хурьундазни, патандазни анжак “Стал диде” тир. Бязибур тажуб жедай: “Са аял ханвай жегъиль сусакай халкъдиз диде гъикл хъанай!” Жаваб лап куъруди тир: “Халкъдиз фу гудайди бубани я, дидени”.

Стал диде, ам баде хайила, заз чир хунихъ са гъвечи тарих ава: 1963-1964-ийсара Стал дидедин чехи хва Къиримхан Алиевич - Тагъирхуър-Къазмайрин, зун - Къварчагърин мектебрин директорар яз, Къасумхуърел совещанийра таниш хънай. 1965-ийсан хъльтуъз чун Талги санаторийда мад душушъш хъхъна: къведазни дабакъ хътин узузурди тади гузвай. Са йисалай зун Махачъкаладай Мегъарамдхуъръуз командировкадиз атаяла, Къиримхан муаллим райОНО-дин заведующий тир. Ада, ни-синин фу нез, зун вичин къвализ хутахна.

Къвед лагъай мертебадиз хкаж жезвай гегъенш гуарин къилел чун къакъан буйдин тъкмек дишегълиди къабулна. Салам гана.

- Диде, за квезд са мугъман хканва, - хабар гана Къиримхан муаллимди.

- Мугъман къвалин берекат я. Вун акваз зун шад я, чан бала, - лагъана дидеди заз.

Зун тажуб хъана: дидеди зи салам къульгъне, чи арада къериз-Царуз ван жезвай милли къайдада къуна. Зани гъа къайдада жаваб элкъуърна:

- Къевни самбар шадвилер хъурай, чан диде!

- Я чан хва Къиримхан, и чи балайрин ухшар квай къумрал, муграгърин ни галай жегъиль заз сифте аквазва. Яраб им вужятла? - жузуна дидеди.

- Ам, диде, миграгъви Гъакимрин Къурбан я, ада зи пешедин рекъя Махачъкаладай къвалхазава. Инъе командировкадиз атана, - гъавурда туна хци.

Зун къвалин иесири хъльтуъл дивандал ацукъарна, хизанрихъ галаз танишарна, адетдин жузунар-качузунарна. За инал къатланя: диде лацу якъарин дишегъли я, аяларни хтулар - къумралбур, шумалбур; аквадай гъаларай, рангарни кълубар рагъметлу бубайри тунвай эбди ирс я. Инал заз дидедал акълтнавай тъварни чир хъана: Стал диде.

- И тъвар, диде, вал гъикл акълтнай? - жузуна за.

- Зун Стал Сулеймановатандай я, чан хва, Агъя Крандай, - хурьун къульгъне тъвар къуна. - Зун Сталприн кавхя Тайлан руш я, - дамаҳдиди лагъана къариди. - И ви цийи хванахвайрин бубаяр, - къилин ишара авуна, Къиримхан хизан къалурна, - девлет квай, викъегъ, хуре-къаве як пайзавай итмар тир... Зун иниз къисмет хъана, и кардал зун са къусни пашман туш.

Сталприн къелемди Мегъарамдхуъръун берекатлу чилел бул бегъер гана: са суфра ацай руҳвиярни рушар хана. (Заз чир хъайила, абур вири сагъ-саламат тир).

- Гила, чан диде, зани ваз “Стал диде” лугъун, - ихтияр тълабна за.

- Лагъ, чан хва, жуван дуъз тъвар зи риклн, - и гаф ада Стал нугъатдалди лагъана, - аламач, - успалы хъверна.

- Зун миграгъвирикай тирди, чан Стал диде, ваз гъикл чир хънай? - жузуна за.

- Ахътин сир ахъяюн четин кар я, - къариди ажайиб хъверна.

- Инсандихъ гъахътина са ажайиб гъисс жеда, ава.

- Ваз миграгъвияр вужар чида? - жузуна за.

- Гза-а-ф. Бес зи жегъиль вахтара ина мискиндин имам хъайи Рашид-эфенди миграгъви тушири? Бес исядта вини Тагъирхуърел яшамиш жезвай Къафар-эфенди миграгъви тушири? Бес чи чатухъян Пирали миграгъви тушири? Ада гатай дергесар, мукалар, къапуяр... чи гъилера къени ама. Бес Пиралидин хва зари Желил, чи савхуздин агронум Надир, шуфир Сирајидин, сагъайр чеб, миграгъвияр тушири?! Чи аяприз математика чирзайвай Багъдасер малим, дуухтур Азедин гъанай тушири?

Зун тажуб хъана: Стал дидедиз зи хурьунвияр залай гзаф чизвай. За фикирна: им ажайиб инсан я.

- Вун тажуб жемир, чан хва, - лагъана Стал дидеди. - Рагъимхан къвал - мугъманрин муг-макан я... Гъакл хъайила, чазни гзаф инсанар чизва... Чунни гзаф инсанар чизва, - разивиледи лагъана дидеди.

Къиримхан муаллимдин чунгъурдин макъамрини манийри хизандин ачух суфра межлисдиз элкъуърна.

Зун Стал диде мад са шумудра сувъбетарна. Ам эхиримки нефесдадли фасагъатдаказ, зари хъиз, рахадай инсан тир. Ада гзаф манияр, къисаяр, риваятар, мисалар хуралай чидай. Абур къин тавунал за къени пашманвалазава.

Са морожнадихъ...

Азедин Эсетов

Ханагъмед къалин хизандин къил тир. Габ, 6 аял, къузуз диде галай. Институтда тарсар гузай муаллим яз, къад ийсалайни виниз вахт алатнавай. Къvezvach мажиб вацран къил-къилел къведалди са гуж-бала-дадалди мадара ийизвай. Ина-ана алла тарсар гуз, гъи-ле гъатай тъмил-шишим кепекар ада сберкассада эцигизвай.

“Къузуз инсанни юхсул гъайван, вилини хуън та-вуна, къиникин мумкин я. Игъсан гана къанда. Тахъай-тла, жемятдикай айиб я”, - лугъузвай касди. Сберкас-

са советтин дөвирдин 1500 манат хъянвай. Ханагъ медан рикл са тъмил секин тир...

Гъа и арада улкведа гъулгъула гъатна, шура гъукъуматдин къан цавална. Улквэе намусдиз къери гъяясури идара ийиз эгечина. Кесиб-кусьубди четин юг патал къватлай кепекарни тлач хвана...

Ханагъмедан къузуз дидедиз ихътин уонбазилерикий хабар авачир. Къисмет ага-къана, ам регъметдиз фена.

Танишар-билишар кутуна, дидедин игъсан гуз, кассадай пул вахчуз фейлила, муаллимдин гъилиз хтайдахъ са морожна къvezvach...

Дустари анлай къулухъ, “морожнадихъ дидедин игъсан гайи къегъал” лугъуз, Ханагъмед зарапатрал вегъез хвана.

Бес! Икни жедайди я умъурда...

2020-ийс

Вадим Жамалдинов - 80 йис

Эйзудин САЙДУМОВ

Гъетягъ ВАДИМ (ЖАМАЛДИНОВ Вадим Гъамидович) 1941-йисан 4-майдиз Азербайжан Республикадин Къарадаг райондин Пута поселокда, нафтадин мядендин рабочийдин хизанды дидедиз хвана. Ватандин Чехи дяве башламиш хъайи са йисалай, 1942-йисуз, дах Жамалдин хизанды галаз хайи хуруръ Уллу-Гъетягъиз хтана. 1942-йисан сифте къилерай дах гульгуллудаказ Къасумхурелай дяведиз фена. Гъа и йисан октябрдин ваца гел галачиз квахна лагъай чар хтана.

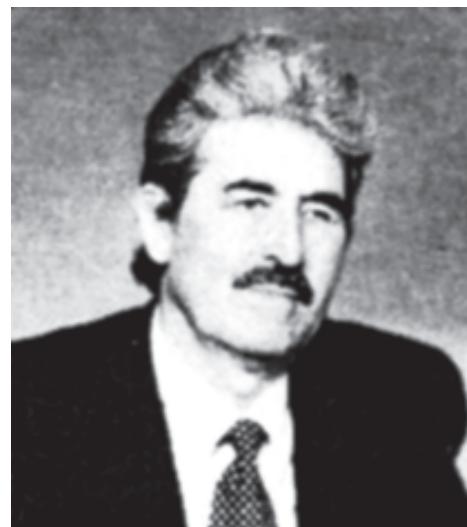
Диде Гъамирова Минехалум 3 аялни галаз хурие амукуна. Санайн къумек авачир дидеди аялар къиникий хүн патал хурие варлуйриз квалахар ийз хъана. Колхозда ва школада уборщица яз зегьмет чуугуна.

Цайлапанар ягъиз, марф къвадайла, миччи ийфиз кичела. Вадиман гъилни къуна, къавуз кул гуз фидай. Школадай къвевай мажиб аялар хүн патал бес жезвачир. Гишила амуку тавурай лагъана, дидеди квалае авай багъа шейэр ужуз къиметрай гана. Гудай затл амачирла, 2-гъавадик квай гуар маса гана. Къвед лагъай гъавадиз килигдай мумкинвал тежез, винел алай квалаер чкана, чипин квалаер амукуна.

Гъетягъ Вадиман умумур гъа аял вахтарилай аյтурдиз башламиш хъана. Ада зга вахтунда мектебдиз гъахъун, чими квала, партал, руфуна тухдалди фу къисмет хъанач.

Къепинамаз бубадин ранг такурла, Етим хъана сада саймиши таурла, Дяведин цай вири жуваз акурла, Гъам-хажалат къилел атай кас шедачни?

Мектебда келдай вахтарилай адан рикл шикилар чуугунал, ширир къыннал алай. Вадиман сифте ширир "Къай хабар" И.В. Сталин къейи йикъяз талукъ яз хъенай. "Дусттал" альманаходиз акътатай сад лагъай шиир

на, цудралди макъалаяр газетда чапна. Адан "Руль - мурхъ" макъалади кіелзавай бур вичел желбна.

1968-йисуз армиядай хтайла, ДГУ-дин филологиядин факультетдик заочникадаз экечина. Къасумхурел "Коммунизмдин гат-фар" газетда корректор яз квалахна. 1970-йисуз Сырдарьядин областда сифте художниковиле, гульгуллай чкадин радиостанциядин начальниквиле зегьмет чуугуна. Ульяновский, Актюбинский, Оренбургский, Саратовский областри эцигунардайбурун бригадир хъана.

1977-йисалай Къасумхурель КБО-да мастер, 1979-1984-йисара Герейханован хурре яшайишдин рекъяй къуллугъдай квалаин заведующий, 1984-йисалай Хивда райбыткомбинатдин директор хъана. 1988-йисалай Сулейман-Стальский ОНО-да инженервиле.

диз физвай рекъе маршрутка авария хъуниди рагьметдиз фена.

Стхад сурал къизилгууллер, Къизилгууллер чукурна на, А пак цукъеर курадалди, Мад чи риклер къарсурна на...

Ихтиг залан хажалатдин крат къилел атанвай шаирди, вичин саъламвилени ки-лиг тавуна, вилерилай накъвар авахъиз, шириатдин рехъ давамарзава. Икъван дердер эхзавайди "кайи шаир" тушни бес!.. Адан ширирай чаз алай девирдин чин ачухдиз аквазва. Вичин дердерихъ галаз сад хъиз, халкъдин дердерикайни фикирзава.

Вуж я акъудайди азар? Дашибашдикай хъана базар, Пул гвайдаз ачухна раклар, Коррупция хан хъанва хъи.

Хейлин йисара Вадима Герейханован хуррун 1-отделенида агъсакъалприн советдин председатель яз квалахна. Хурие, районда, мэркеца жеввай вири мяреката иштиракзава, жеъилприз насильтар гузва.

* * *
Гъурметлу Вадим Гъамидович!
Чна ваз, чи тарифлу мухбирдиз, газетдин чехи дустуниз, хуррун, райондин, республикадин вафалу хъиз, агакънавай 80 йисан дережа риклин сидкъидай мубаракзава.

Эхъ, азиз кас, сад хъиз жедач къисметар.
Низ жагъана риклиз кланы къисметар?
Са кар, са шартл важибула я виринра -
Кважъ тавурай инсанвишин гъурметар!

Вун гъурметри хурзвайди къе чизва чаз.
Гъазурбур я дустар ви хуш гульгуль къаз.
Кесибязни, тимшиязни къадардиз,
Амуърай ви риклин, руъгъдин тав ахъз!..

"ЛЕЗГИ ГАЗЕТДИН" редакциядин коллектив

Къисметди кайи шаир

"Ленин" я. Хурие школа күтгялай Вадим дидени галаз вичин багърияр авай Герейханован хурруз куч хъана. Гъа йисалай Вадим Небит-Дагъ шегъердиз фена, ана геологоразведка рабочийвиле акъвазна. 1962-1963-йисара Донецкий областда шахтада квалахна. Дидедин кефсувилиз килигна, анай хтана.

Диде лугъур ви багъа тъвар
Риклин къене хузвза за.
А четин тир дявед йисар
Къени риклер гъизва за.

Герейханован сельсоветда кассир-счетовод яз квалахна. Са йисалай Махачкъалада вагонрин депода стропольщиквиле акъвазна. Ина адакай цлан газетдин художники хъана. 1965-1968-йисара Советрин Армиядин жергейра Севастополь шегъерда гульгерин флотда къуллугъна. Ина "Ватандин пайда" газетдин военкорвилин школани акъалтлар-

"Къуредин хабарар" газетда корреспондентвиле квалахна...

Вири йисара ада къизвай макъалаяр, шириар "Лезги газет", "Къуредин хабарар" газетриз, "Самур", "Кард" журналприз акъатзава. Ам Россиядин журналистрин Союздин, лезги писателрин Союздин, "Къуредин ярар" культурадин центрадин член я. Адан тъвар "Лезги заря", "Къуредин ярар" ви маса кватарапа гъятнава. Хейлин ширирз манияр хъенва. Адан 3 таб - "Гъетягърин булахар", "Гъижрандин лепе", "Хайи лувар" чапдай акъатна. Алай вахтунда "Гъетягъэр ви гъетягъвия" тарихдин ви ширирн таб гъиле ава.

Аял вахтарилай пашмандиз фейи умумур алай вахтундани перишандиз давам жезва. 36 йисан яшда аваз хва Эльбрус рагьметдиз фена. Гульгуллай, пуд варзни алат тавунмаз, вичин квалахдин дердииз физвай руш Саврина (40 йисан яшда аваз) Махачкъала-

Вун риклер хузы, кхизва за
Хажалатдин шириар.

Шириатдин багъа арха,
Ийиз вакай фикирар.
Къуна вуна бубадин рехъ,
Давамариз хъана вун.
Ирид хурие жагъуриз гъахъ,
Саъсувими кана вун.
Хажалатар чулагъаз халкъди,
Вун ама чи риклер.
Эмин лугъуз, шезва вири
Лезгистандин хувера.

15.04.1998-й.

Темягъкар чубан

(БАСНЯ)

Валан клане ацукъна
Жанавурдин са шараг.

Са югъ хъана гульетиз,
Суруръ гъалтун, я рамаг.

Хабар хъайи чубанриз
Къяз клан жеда и шараг.

Чир хъайила шарагдиз,
Катна фена ам квалац.

Са шумуд сяя алатна,
Чубан акъвазна гульетиз.

Мад хъведа лагъана,
Гъиль авуна ружадиз.

Нисинин вахт чими тир,
Ял язавай сурууди.

Тавуна са къус фикир,
Чубан фена квалацди.

И арада кицерни
Суст хъанавай ахвара.

Къилел элкъвез пехъерни,
Ван пътнавай япара.

Аламай къве чубанни
Нез-хъваз хъана члемеда.

Жанавурар, атана,
Гъахъна суруудин юкъва.

Темягъ хъана шарагда,
Кукивариз туну съуръ.

И хънавай агъвалатди
Къарагъарна хурие вири.

Келлебазар хъайила
Гъар са квалахдин кылиле
Эхир гъардан икъ жеда,
Гъурметсуз хъана хурие.

10.08.2018-й.

Физва зун

Валай гъери хънавч заз, руш,

къаниди, Вун лейсандин са цукъ хъана

къланда заз.

Вун туна, за маса кас гъич гъери

ди, Ви риклин сир ачухдаказ лагъ на

заз.

Зун дердери тазазамаз кайид я,

Гъамишанда дердер риклер

хъайид я. Сад Аллагъди зун бахтсуз яз

гайдид я, Хажалатдин пар риклеваз физва зун.

Вилин накъвар селлер хъана

физва зи, Ийфди-югъди къве вилни кваз

шезва зи. Са шад хъбар тақваз, жигер

кузва зи, Дуњнъдин пар кула аваз физва зун.

Ваз минет я, зи гъалдикай

хабар яхъ, Дуњнъда на гъинаватла лагъ

заз гъахъ. Ви къилив къвэз тъзур хъайла, къяз

зи рехъ, Вун тақуна, и дуњнъдлай физва зун.

Мекер - лацу, чинай усал хъайила,

Цай галачиз, чин, Цай къуна,

кайила, Салам тагуз, ви вилкай фейила,

Эхиз тежез, и дердери куза зун.

Йифен ахвар заз кулавай пар хъана,

Ачух рекъер заз гъамиша дар хъана,

Бахтсузбурун арада зи тъвар хъана,

Дердер, гъамар гърава къе чи рикле

зун.

Шехъмир, эллар, зун кесиб яз
къеъила, Къве девирдин дертер риклеваз

фейила, Кесиб-синиф Аллагъдини кайила,
Гъахъсувилер эхиз тежез,

физва зун.

11.02.2013-й.

Амукуда чи риклер

(Древеда гел галачиз телек
хъайи зи хуръуневияр тир
31 асер риклер хунийз бахшаза)

Шумуд лагъай сеферда чун

шехъзва, Вилин накъвар авадариз чилериз.

Я сур тахъай, я квала тахъай бубајар,

Суварин (ю)къуз къвэзва чун

квэз эвериз.

Гъи руварик акатнатла мейитар,

Чаз хабардин а гел авач жагъурдай.

Садбур ава я лугъуз чеб игитар,

Суварин (ю)къуз пайдахар гъаз

къекъведай.

Чир хънайтла, къведай чун къу

сурарал, Руъгъер къванни аквадай чаз

ахварай.

Шумуд квалаин таплар хъана

ракларрал,

Етимар яз гъар патахъди акъатай.

Етимриз яб гудай садни хъайид туш,

Девирар къвэз алатнатлан винелай.

Дарманрин набататар

Къижи

Къижи (урус чалал -**папоротник, орляк**) дульяды геъеншдиз чыланвай набабат я. Абур къайи чайраны, зегъем авай къумлухани гъалтаза. Къижия виридалайни хъсандиз тамара экъечизава.

Шарк патан ульквейрин медицинадин тежрибада къижийрин жуъреяр энергия артухарун ва жуъребажуъре азарар сагъарун патал геъеншдиз ишлемишава. Гзафни-газф чутарихъ, шарарихъ ва бедендиц

акатдай маса заарлуп гъашаратрихъ (паразитрихъ) галаз женг чуғунин карда менфят къачзува. Иллаки "бычий цепень" лугъудай шар тергун патал къижиди хъсан нетижаяр гуда. Идалайни гъейри, халкъдин медицинада къижи маса азаррин аксинани дармандин тақъатдин еринда ишлемишава.

Къижидин бинедаллаз гъазурзай дарманрин тақъатрикай гепатит (лекъинин азар), плеврит (жигеррин ва хурун перде тла хүчинин азар), жалгъайрин, ратарин ва хейлин маса азарар сагъарунин карда хийир хкат-зана. Хирер, канвай чаяр сагъарун патални къижийрин дарманди хъсандиз таъсирава.

Адак алкалоидар, флавоноидар, крахмал, эфирдин гъерияр, менфяты кислотаяр ква.

Къадагъяяр:

Дармандин еринда къижи ишлемишдалди вилик дүхтурдин меслятирихъ яб акалун чарасуз я. Рикелай алудна виже къведач, и набататдин вири паяр зегъерлубур я, гъавилия ам ишлемишнал пешекарри къадагъа эцигнавай дульшушарни ава. Месела, ругуд йисан яшдив агакъ тавунвай аяприз талукъ яз къижи ишлемишна къланзава. Бязи чешмейри тестикъарзайвал, веремдик азарлубурунзи, иви тиммил квайдурунзи, рикли азарар авайбурунзи и набатат къадагъа авунва. Гъавилияй гъар са дульшушда пешекардал алу-куун газф важибу я.

Чи ватанэгълияр - гъар сана

Киевда машгъур журналист

Журналистикиадин рекье вичхъ еке агалкъунар авай бажарагълу ватанэгълийрикай сад Украина-дин меркезда яшамиш жезвай **Рена Рафиковна НАЗАРОВА** я. Ам тележурналист, жемиятдин деятель, сиясатчи, Украина-дин журналистирик милли союздин векил, «Киевский форум» ток-шоудин автор ва ведущий я. Пешедиз талукъ цийивилерин, къетлен программайрин автор яз, Киевда адан тъвар фадлай машгъур хъанва.

Р.Назарова 1983-йисан 24-майдиз Киев шеъгерда карчидин хизанды дидедиз хъана. 2006-йисуз Т.Шевченкодин тъварцыхъ галай Киевдин милли университетдин журналистикиадин факультет ақалттарна. Адан буба Рафик Назарович Назаров Азербайжан Республика-дин Кызыл райондай я.

Телевиденида адада 2004-йисалай къвалахзава. И йисара адада жуъреба-жуъре передача яр къиле тухвана, 2009-йисалай "Перший громадський" каналдин къилин редакторвал, 2012-2013-йисала "Киевский форум" газетдин шеф-редакторвал авуна. Агалкъунар авай

журналисти сифтедай Киевдин гъукомплексдин телерадиокомпанияда, гуъгуънлай машгъур "ZIK" телеканалда къвалахна.

2012-йисуз Украина-дин Верховный Рададин депутатвиле адада кандидатура къалурнавай, амма сечкийрин вахтунда бес къадар сесер тахъуниди ам къвед лагъай чакадал хъана.

2014-йисуз Р.Назарова Киевсоветдин депутатвиле, гуъгуънлай информациядин сиясатдин ва рекламаторин месэллайрай и советдин комиссиядин секретарвиле хъяна.

"Киевдин форумди" шеърэгълийрин тъл алай месалаяр къара-гъарзай ва абур гъялдай рекъер жагъурунис къумекзава. Лезги журналистидин регъбервилек кваз къиле физвай форума Украина-дин машгъур сиясатчиири, гъукомплексдин вилик-къилик квай ксари, депутатри, жемиятдин тешкилатрин векилри, журналисти иштиракзавай. Агъалийрин яшайишдиз, къланзус эцигнриз, ЖКХ-диз, медицинадин къуллугъриз, сечкийриз талукъ вожибу месэлээр къарагъарзайвавийлай Р.Назаровадин телепередача агалун патал са шумудра алахъунар авурбунри хъана. "Чи халкъдин къисмет анжакъхи гъиле ава" келимаяр лозунгидээлкъвей форумдин къвалах жемиятдин тешкилатрин къумекдалди давамар хъувана.

Бажарагълу ва викъегъ журналист Рена Рафиковна газф къадар шабагъарин сагъиб я. Къуй адада мадни еке агалкъунар хъурай!

Квездидани?

Каракал

Кацерин жинсиникай тир каракал винел патан акунрай машаҳдиз ухшар гъайван я. И вагъшияр Африкандин, Азиядин баяланухра, къумлуха къерииз кул-кусар авай чайара яшамиш жезва. Бедендин яргъивиле 65-82 сантиметр жеда, заланвал - 11-20 килограмм. Рангуниз фикир гайитла, и гъвечи гъайван Кеферпатан Америкадин пумадиз ухшар я. Бязи чешмейри къейдздавайвал, тъбиатда тек-тукъ дульшушра чулав рангунин каракаларни дульшуш жезва.

- Каракал түрк чалан "karakulak" гафуникай хъанва, таржума авурла, "чулав яб" лагъай чал жезва. Гъакъикъатдани, абурун япарин къулухъ пад чулав я.
- Алимри тестикъарнавайвал, и йиртижийрихъ 9 жуъре ава.
- Каракал газф зиринг ва йигиндиз чукуриз ала-къазавай гъайван я.
- Адат яз, каракалри секинвилелди умумър къиле тухуда.
- Каракалдивай лекъенди хъиз гъугъ ийиз жеда.
- Адат яз, каракалар чеб сифтедай вердиш хъайи маъърада са шумуд йисуз галаз-галаз яшамиш жеда.

- Варз тамам хъанвай каракалдин шарагдивай текдаказ къекъвез жезва, эгер хаталувал гъиссайтла, гъасята магъарадиз гъахъ хъийиди.
- Азияда авай каракалрин къадар йисалай-суз тиммил жезва. Яру ктабдик кутуна, гъукомплексдин абурул гуъзивал тухузва.
- Адат яз, и гъайванар гъуърчез ийфен береда экъечида.
- Лекъенди хъиз, каракалдини вичин гъуърч тарциз хъажды. И кар чипин ем маса гъайванрикай чунынхун патал ийизва.
- Тъбиатда каракалар 10-15 йисуз яшамиш жезва.

Улькведа ва дульяды

Хаталувилер алудна

Терроризмдиз акси милли комитетди хабар гузтайвал, 2020-йисуз Россияда 44 терактдин вилик пад къуна. И делилар ТАСС-ди раижнава.

Мумкин тир терактар виликамаз хатасуз авунин серенжем-рин вахтунда 800 тахсиркар эглешарна. Къайдаяр худай орган-рин къуллугъчирин чинебадақас террористилин къвалахар тухузвай 71 клеретидин вилик пад къуна. Идалайни гъейри, терро-ризмдихъ галаз алақъалу къанунсуз 66 агъзур материал интер-нетдин майданрай тергна.

Гъалиб хъайи юкъуз къена

Нубатдин сеферда сечкийра гъалиб хъайи Чаддин президент гъа юкъуз къена. Идакай "Новости" РИА-ди хабар гузва.

Къейдздавайвал, 20-апрелдиз сиясатчи ругуд лагъай сеферда президентвиле хъяна. Къанни цүд йисалайни газф девирда ам улькведин къиле акъвазна. Бунтчийрин винел къачур нубатдин гъалибвал шад гъалара къейд авун патал ам военный гъерекатар къиле физвай зонадиз фена. Амма бунтчийри гъукомплексдин къушунрал гъужум авунин нетижада Дебидал хер хъана. Гъульнлай ада азарханада чан гана.

Жаваб гуда

Ульквейрин арада алақъаяр чурунхъ элкъурнавай Чехия-дин гъерекатриз Россияди талукъ тирвал жаваб гуда. Идан гъа-къиндай Россиядин МИД-дин векил М.Захаровади РБК телека-налдин эфирда малумарна.

И ийкъара Чехиядин МИД-дин къилин везифаяр вахтунади тамамарзайвай сад лагъай вице-премьер Ян Гамачека улькведа авай Россиядин вири дипломатар рахкурунин фикир малумарнай. Гуъгуънлай, Россиядин маҳсус къуллугъриз чинеба къвалах-зая лагъана гимандик кутуна, 18 дипломат улькведай ахкъудна. Чехиядин терефди къачур и "камуниз" жаваб яз, Россиядини а улькведин 20 дипломат чинп ватандиз "рекъе хтуна".

РФ-дин МИД-дин векилди къейд авурвал, Чехияди алақъаяр къайи авунин гъикъван серенжемар къилиз акъудайтла, абурув гъакъван жавабарни агаъда. М.Захаровади алава хъувурвал, идан патахъай Прагадин тереф бейхабар туш.

Адан гафаради, Москвадай Чехиядин дипломатар ақудун-им абурун гъерекатриз кутугай жаваб я. "Чехиядин гъерекатриз завай душманвилнбур я лугъуз жеда", - къейдна ада.

Парабур акси я

Украинадин чехи пай ватандашриз В.Зеленскийди президентдин сечкийра къвед лагъай сеферда иштирак хъувуна къланзава. SOCIS тешкилатди къиле тухвай хабарар къунин серенжемдин нетижада "Obozrevatel" чешмеди раижнава.

2024-йисуз къиле фидай сечкийра Зеленскийди иштираку-нин тереф хъудын лагъана хабар къурла, украинвийрикай 52,1 процентди наразивал къалурна, 26,2 процентди адад тереф хъузва, 15,9 процентдин фикирдади, сечкийрикай гъелелиг раҳун ва веревиридер авун фад я.

Агъалийрин 57,1 процентди гъисабзавайвал, Зеленскийди президентдин къуллугъдал пешекарсувиледи къвалахзава. Идалайни гъейри, ватандашриз 46,9 процентди малумарайвал, Зеленскийди сечкийрилай вилик хиве къур края къилиз акъудач.

Маса къачуз къланзава

Түркиядин МИД-дин къиль М.Чавушогъльди малумарайвал, улькведи Россиядин цийи С-400 ракетайрин комплексар маса къачуз патал рахунар къиле тухузва, хабар гузва "Новости" РИА-ди.

Идалай вилик США-дин госсекретарь Э.Блинкена Түркиядин МИД-дин къилиз Россиядинай С-400 комплексар маса къачуз тавуниз эвер ганай. Вичин нубатда Чавушогъльди С-400 маса къачунин "месэла гъялна ақъалтнава" лагъана жаваб ганай.

Трампан къаст

ША-дин виликан президент Д.Трампа президент хъягъунин нубатдин сечкийра иштиракун патал вич гъазур тирди "Fox News" чешмеди ихтилатна. Президентдин таҳт патал къилем фидай ақа-жунра вичин мумкинвилер гъихътинбур яз аквазва лагъана хабар къурла, Трампа гъелелиг и суалдиз жаваб гун фад яз гъисабзана. Гъа са вахтунда ада къейд авурвал, 75 миллиондилай газф ватандашри адад тереф хъузва. "Нубатдин президентдин сечкийра иштиракун къаст за рикливайни вилик эцигзава", - алава хъувуна ада.

Чантада хъиткынна

Китайдин агъалиддин чантада авай "Samsung" телефон хъиткынна. Идакай "GizChina" чешмеди хабар гузва.

Чжэнчжоу шеъгерда арадал атай агъвалат видеогузъчивал тухузвай камерадиз ақытна. Аны ақвазвайвал, улакъар ақвазарнавай чқадал къекъезвай итимдин гъивечи чантадай садлагъана цай ва гум ақытна. Парталинин цай къунинди адад хамунизни, чараризни зарар хъана. Шагыдри тестикъарзавайвал, хъиткыннайди 2016-йисуз акъуднавай "Samsung Galaxy J5 Prime" смартфон я. Телефон аккумулятордиз зарар хъанвайвиял хъиткыннаваз хъун мумкин яз гъисабзана.

Хасарат хъанвай касди талукъ арза кхъейтла, "Samsung" тешкилатдин пешекарар арадал атанвай агъвалат ахтармишиз гъазур я.

Чин гъазурайди - Куругъали ФЕРЗАЛИЕВ

ИСЛЕН, 26-апрель**РГВК**

- 06:50** «Заряжайся!» 0+
07:00 Время новостей Дагестана. Итоги
08:15 «Здоровствуй, мир!» 0+
08:55 Д/с «Русский музей детям» 13 с. 12+
09:25 X/ф «Приключения Одиссея» 0+
11:15 «Годекан» 6+
11:45 «Ламять поколений»
12:30, 14, 16, 18, 30 Время новостей Дагестана
12:50 X/ф «Заговор послов»
14:50 «Человек и право»
16:05 «Слуху Родине» 12+
16:55 Д/с «Земля – территория загадок» 37 с.
17:20 Проект «Поколение» Мун Гасанова 0+
17:50 Т/с «Сын отца народа» 5 с. 12+
18:45 Передача на табасаранском языке «Мил»
19:30, 22, 30, 00, 30 Время новостей Дагестана

ПЕРВЫЙ

- 05.00** «Доброе утро». (12+).
09.00 Новости. (16+).
09.25 «Доброе утро». (12+).
09.55 «Жить здорово!» (16+).
10.55 «Модный приговор». (12+).
12.15 «Время покажет». (16+).
15.00 Новости. (16+).
15.15 «Давай поженимся!» (16+).
16.00 «Мужское/Женское». (12+).
18.00 Вечерние новости. (16+).
18.40 «На самом деле». (16+).
21.00 «Время». (16+).
21.30 Т/с «По законам времени. Победа!» (12+).
22.30 «Док-ток». (16+).
23.30 «Вечерний Ургант». (16+).
00.10 «Познер». (16+).
01.10 «Время покажет». (16+).
03.00 Новости. (16+).
03.05 «Время покажет». (16+).
02.40 «Глянец» 0+
03:20 «Угол зерни» 16+
03:50 Проект «Поколение» Мун Гасанова 0+
03.30 «Мужское/Женское».

РОССИЯ 1

- 09:00** Канал национального вещания «Магудере» (на агульском языке) 14:30, 21.05 Местное время. Вести-Дагестан
17.20 Послание Президента РФ В.Путина Федеральному Собранию. Задачи и решения
17.45 Цветы на скалах
18.05 Акценты.
05.00 Утро России.
09.55 О самом главном.
11.00, 14.00, 17.00 «Вести»
14.30 Судьба человека с Б. Корчевниковым». (12+).
12.40 60 минут». (12+).
14.55 Т/с «Жемчуга». (12+).
17.15 «Андрей Малахов. Прямой эфир». (16+).
00.10 «Познер». (16+).
01.10 «Время покажет». (16+).
03.00 Новости. (16+).
03.05 «Время покажет». (16+).
02.20 Т/с «Тайны следствия». (12+).
04.05 Т/с «Право на правду».

НТВ

- 05.05** Т/с «Литейный». (16+).
06.00 Утро. Самое лучшее». (16+).
08.00 «Сегодня».
08.25 Т/с «Морские дьяволы. Смерч». (16+).
13.00 «Сегодня».
13.25 «Чрезвычайное происшествие».
14.00 «Место встречи».
16.00 «Сегодня».
16.25 Т/с «Красная зона». (12+).
18.00 «ДНК». (16+).
19.00 «Сегодня».
19.40 Т/с «Капкан для монстра». (16+).
23.00 «Сегодня».
23.15 Т/с «Ленинград-46». (16+).
02.45 Т/с «Пятница». Глava вторая». (16+).

ДОМАШНИЙ

- 06.30** «6 кадров». (16+).
06.45 «По делам несовершеннолетних». (16+).
08.15 «Давай разведемся!» (16+).
09.25 «Тест на отцовство». (16+).
11.30 «События».
11.50 Т/с «Мисс Марпл Агаты Кристи». (Великобритания). (12+).
13.40 «Мой герой». (12+).
14.30 «События».
14.55 «Город новостей».
15.10 Т/с «Такая работа».
16.55 «Хроники московского быта. Безумная роль».
17.50 Т/с «События».
18.10 Т/с «Анатомия убийства». «Скелет в шкафу». (12+).
22.00 «События».
22.35 «Их последний и решительный бой». (16+).
23.05 «Знак качества». (16+).
00.00 «События. 25-й час».
03.25 Д/ф «Знахарка».
03.50 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
04.45 «Тест на отцовство».
06.25 «6 кадров». (16+).

ТВ-ЦЕНТР

- 06.00** «Настроение».
08.15 X/ф «Приезжая».
10.20 Д/ф «Актёрские судьбы». (12+).
10.55 «Городское собрание». (12+).
11.30 «События».
11.50 Т/с «Мисс Марпл Агаты Кристи». (Великобритания). (12+).
13.40 «Мой герой». (12+).
14.30 «События».
14.55 «Город новостей».
15.10 Т/с «Такая работа».
16.55 «Хроники московского быта. Безумная роль».
17.50 Т/с «События».
18.10 Т/с «Анатомия убийства». «Скелет в шкафу». (12+).
22.00 «События».
22.35 «Их последний и решительный бой». (16+).
23.05 «Знак качества». (16+).
00.00 «События. 25-й час».
03.25 Д/ф «Знахарка».
03.50 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
04.45 «Тест на отцовство».
06.25 «6 кадров». (16+).

ЗВЕЗДА

- 6.00** Д/с «Оружие Победы»
06.15 Д/с «Бомбардировщики и штурмовики 2-й мировой войны». «Небесный меч блицкрига».
07.00 «Сегодня утром».
09.00 Новости дня.
09.25 «Нофак!» (6+).
10.00 Военные новости.
10.05, 13, 15 Т/с «Приключения Шерлока Холмса и доктора Ватсона».
13.00 Новости дня.
13.40, 14, 05 Т/с «Барсы».
14.00 Военные новости.
18.00 Новости дня.
18.30 «Специальный репортаж». (12+).
18.50 Д/с «Ступени Победы». «ПВО Москвы».
19.40 «Скрытое угрозы».
20.25 Д/с «Загадки века».
21.15 Новости дня.
21.25 «Открытый эфир».
23.05 «Междум тем». (12+).
23.40 Т/с «Неизвестная война». Великая Отечественная». (12+).
01.25 X/ф «Подвиг Одессы».

САЛАСА, 27-апрель**РГВК**

- 06:50** «Заряжайся!» 0+
07:00, 08, 30, 12, 30 Время новостей Дагестана
07:20 Передача на табасаранском языке «Мил»
08:05 Мультифильм 0+
08:55 Д/с «Заряжайся!» 0+
09:25 X/ф «Гайдуки» 12+
11:00 «Угол зерни» 16+
11:30 Т/с «Сын отца народа» 5 с. 12+
12:50 «Глянец» 0+
13:35 «Жизнь замечательных людей». Александр Курдяев 0+
14:10 Проект «Удивительные горы» 0+
14:30, 16, 30 Время новостей Дагестана
14:55 «На виду» 12+
15:25 Д/с «Непобедимая и легендарная. История Красной Армии» 1 с.
16:05 Мультифильм 0+

ПЕРВЫЙ

- 16:55** Д/с «Земля – территория загадок» 38 с.
17:25 «Психологическая азбука» 12+
17:50 Т/с «Сын отца народа» 6 с. 12+
18:45 Передача на лакском языке «Аэрши ва аглы»
19:30, 22, 30, 00, 30 Время новостей Дагестана
20:00, 23, 00, 01, 00 Время новостей Махачкала
20:20 «Годробности» 12+
20:45 Ток-шоу «Общественный интерес» 12+
21:40 «Молодежный микс»
22:00 «Человек и вера» 12+
23:20 «Пламя поклонений»
23:50 Д/с «Непобедимая и легендарная. История Красной Армии» 1 с.
24:30 «Док-ток». (16+).
23.30 «Вечерний Ургант». (16+).
00.10 «101 вопрос взрослому». (12+).
01.05 «Время покажет». (12+).
03.00 Новости. (16+).
03.05 «Время покажет». (12+).
02.40 Ток-шоу «Общественный интерес» 12+
03.25 «Мужское/Женское».

РОССИЯ 1

- 09:00** «Турчидағ» (на лакском языке) 14:30, 21.05 Местное время. Вести-Дагестан
17.20 Миграционная служба РД. Вопросы и ответы
17.45 К Дню Победы. Интервью с Председателем Совета ветеранов РД М. Алиджановым
18.05 Док. фильм.
05.00 Утро России.
09.55 О самом главном.
11.00, 14.00, 17.00 «Вести»
11.30 Судьба человека с Б. Корчевниковым». (12+).
12.40 60 минут». (12+).
14.55 Т/с «Жемчуга». (12+).
17.15 «Андрей Малахов. Прямой эфир». (16+).
20.00 «60 минут». (12+).
21.20 Т/с «МУР-МУР». (12+).
23.35 «Вечер с Владимиром Соловьевым». (12+).
02.20 Т/с «Тайны следствия». (12+).
04.05 Т/с «Право на правду».

НТВ

- 05.05** Т/с «Литейный». (16+).
06.00 Утро. Самое лучшее». (16+).
08.00 «Сегодня».
08.25 Т/с «Морские дьяволы. Смерч». (16+).
13.00 «Сегодня».
13.25 «Чрезвычайное происшествие».
14.00 «Место встречи».
16.00 «Сегодня».
16.25 Т/с «Красная зона». (12+).
18.00 «ДНК». (16+).
19.00 «Сегодня».
19.40 Т/с «Капкан для монстра». (16+).
23.00 «Сегодня».
23.15 Т/с «Ленинград-46». (16+).
02.45 Т/с «Пятница». Глava вторая». (16+).

ДОМАШНИЙ

- 06.30** «По делам несовершеннолетних». (16+).
08.00 «Давай разведемся!» (16+).
09.10 «Тест на отцовство». (16+).
11.20 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
12.25 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
13.40 Д/ф «Порча». (16+).
14.10 Д/ф «Знахарка». (16+).
14.45 Т/с «Мама», 1-4 с (16+).
15.10 Т/с «Такая работа». (16+).
16.55 «Хроники московского быта. Быто. Молодой муж». (16+).
17.50 Т/с «События». (12+).
18.10 Т/с «Анатомия убийства». (12+).
20.05 Т/с «Анатомия убийства». (12+).
22.00 «События». (12+).
22.35 «Закон и порядок». (16+).
23.10 Д/ф «Звездные вдовы». (16+).
03.00 Д/ф «Порча». (16+).
03.25 Д/ф «Знахарка». (16+).
03.50 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
04.45 «Тест на отцовство». (16+).
06.25 «6 кадров». (16+).

ТВ-ЦЕНТР

- 06.00** «Настроение».
08.10 «Доктор И...» (16+).
08.40 Детектив «Выстрел в спину». (12+).
10.35 Д/ф «Игорь Склияр. Под страхом славы».
11.30 «События».
11.50 Т/с «Мисс Марпл Агаты Кристи». (Великобритания). (12+).
13.40 «Мой герой». (12+).
14.30 «События».
14.55 «Город новостей».
15.10 Т/с «Такая работа».
16.55 «Хроники московского быта. Молодой муж». (16+).
17.50 Т/с «События». (12+).
18.10 Т/с «Анатомия убийства». (12+).
20.05 Т/с «Анатомия убийства». (12+).
22.00 «События». (12+).
22.35 «Хватит слухов!». (16+).
23.10 Д/ф «Звездные вдовы». (16+).
01.15 Т/с «Улыбка перешника», 11 и 12 с. (16+).
03.00 Д/ф «Порча». (16+).
03.25 Д/ф «Знахарка». (16+).
03.50 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
04.45 «Тест на отцовство». (16+).
06.25 «6 кадров». (16+).

ЗВЕЗДА

- 6.00** Д/с «Оружие Победы»
06.15 Д/с «Бомбардировщики и штурмовики 2-й мировой войны». «Стратегическая дубинка». (12+).
<b

ЖУМЯ, 30-апрель**РГВК**

06:45 «Заряжайся!» 0+
07:00, 08.30, 12.30 Время новостей Дагестана
07:20 Передача на аварском языке 12+
08:10 Мультифильм 0+
08:55 Д/с «Земля – территория загадок» 40 с.
09:20 Х/ф «Чайная церемония» 12+
11:30 Т/с «Сын отца народа» 8 с. 12+
12:50 «Первая студия» 12+
13:35 Э/с «скобками» 12+
13:40 «Психологическая азбука» 12+
13:05 «Молодежный микс»
14:30 Время новостей Дагестана
14:55 «Агросектор» 12+
15:25 Д/с «Непобедимая и легендарная. История Красной Армии» 3 с.
16:05 Мультифильм 0+

16:30 Время новостей Дагестана
16:55 Спектакль «Незаконченный концерт»
18:10 «Память поколений»
18:45, 01.15 Передача на кумыкском языке 12+
19:30, 22.30, 00.30 Время новостей Дагестана
20:00, 23.00, 01.00 Время новостей Махачкалы
20:20 «Подробности» 12+
20:45 Ток-шоу «Говорить разрешается» 12+
21:55 «Время спорта» 12+
23:15 «Лобальная сеть» 16+
23:50 Д/с «Непобедимая и легендарная. История Красной Армии» 4 с.
01:50 Спектакль «Незаконченный концерт» 12+
03:05 Ток-шоу «Говорить разрешается» 12+
04:05 Передача на кумыкском языке «Заманпар гете, халхъ ятмес» 12+
03:10 «Давай поженимся!»
03:50 «Мужское/Женское».

ПЕРВЫЙ

05.00 «Доброе утро». (12+).
09.00 Новости. (16+).
09.25 «Доброе утро». (12+).
09.55 «Жить здорово!» (16+).
10.55 «Модный приговор». 12+
12.00 Новости. (16+).
12.15 «Время показет». 12+
15.00 Новости. (16+).
15.15 «Давай поженимся!»
16.00 «Мужское/Женское». (16+).
20:20 «Подробности» 12+
20:45 Ток-шоу «Говорить разрешается» 12+
21:55 «Время спорта» 12+
23:15 «Лобальная сеть» 16+
23:50 Д/с «Непобедимая и легендарная. История Красной Армии» 4 с.
01:50 Спектакль «Незаконченный концерт» 12+
03:05 Ток-шоу «Говорить разрешается» 12+
04:05 Передача на кумыкском языке «Заманпар гете, халхъ ятмес» 12+
03:10 «Давай поженимся!»
03:50 «Мужское/Женское».

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Очар» (на кумыкском языке)
14:30, 21.05 Местное время. Вести-Дагестан
17.20 Духовная жизнь
17.45 Репортаж сессии НС РД
05.00 Утро России.
09.55 «О самом главном». 12+
11.00, 14.00 «Вести».
11.30 Судьба человека с Б. Корчевниковым. (12+).
12.40 «60 минут». (12+).
14.55 Х/ф «Опять замуж». 12+
21.30 «Голос. Дети». Финал.
23.40 «Вечерний Ургант». (16+).
00.35 Д/ф «История джаз-клуба Ронни Скотта». (16+).
02.20 «Модный приговор». (16+).
02.40 «Давай поженимся!»
03.10 «Право на правду».

НТВ

05.05 Т/с «Литейный». (16+).
06.00 «Утро. Самое лучшее». (16+).
08.00 «Сегодня». 12+
08.25 Т/с «Морские дьяволы. Смерч». (16+).
10.00 «Сегодня». 12+
10.25 Т/с «Морские дьяволы. Смерч». (16+).
13.00 «Сегодня». 12+
13.25 «Чрезвычайное происшествие». 12+
14.00 «Место встречи». 12+
16.00 «Сегодня». 12+
16.25 «По следу монстра». (16+).
18.00 «Жди меня». (12+).
19.00 «Сегодня». 12+
21.20 Большой праздничный бенефис Филиппа Киркорова.
01.40 «Квартирный вопрос». 12+
02.30 «Дачный ответ». 12+
03.25 Т/с «Пятница». Глова вторая. (16+).
03.40 Т/с «Право на правду».

ДОМАШНИЙ

06.30 «6 кадров». (16+).
06.35 «По делам несовершеннолетних». (16+).
08.00 «Давай разведемся!». 12+
09.10 «Тест на отцовство». 12+
11.20 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
12.25 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
13.40 Д/ф «Порча». (16+).
14.10 Д/ф «Знахарка». (16+).
14.45 Т/с «Мама». 13-16 с.
19.00 Мелодрама «Верь своему мужу». (16+).
23.15 Мелодрама «Подари мне жизнь». (Украина). (16+).
03.20 Д/ф «Порча». (16+).
03.45 Д/ф «Знахарка». (16+).
04.10 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
04.40 «По делам несовершеннолетних». (16+).
05.30 «Давай разведемся!». (16+).
06.20 Т/с «Пятница». Глова вторая. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.00 «Настроение». 12+
08.15 Детектив «Свадебные хлопоты». (12+).
11.30 «События». 12+
12.25 Детектив «Алиса против правил». (12+).
14.30 «События». 12+
14.55 «Город новостей». 12+
15.10 Детектив «Алиса против правил». (12+).
16.55 Д/ф «Актёры драмы. Прикнуться простаком». (12+).
17.50 «События». 12+
18.10 Детектив «Игрушка». 12+
20.00 Детектив «Психология преступления. Дульэль». (12+).
22.00 «В центре событий». 12+
23.10 «Приют комедиантов». (12+).
01.50 Д/ф «Олег Басилашвили. Неужели это я?». 12+
02.00 «Хроники московского быта». (12+).
04.45 «Петровка, 38». (16+).

ЗВЕЗДА

06.00 «Специальный репортаж». 12+
06.35 Х/ф «Неслужебное задание». (12+).
09.00, 10.05 Х/ф «Взрыв на рассвете». (12+).
10.00 Военные новости.
11.20 «Открытый эфир». 12+
13.00 Новости дня.
13.20 Т/с «Спутники». (12+).
14.00 Военные новости.
14.05 Т/с «Спутники». (12+).
18.00 Новости дня.
18.40 Т/с «Спутники». (12+).
21.15 Новости дня.
21.25 Т/с «Спутники». (12+).
23.10 «Десять фотографий». Ирина Слуцкая. (6+).
00.05 Т/с «Неизвестная война. Великая Отечественная». (12+).
01.50 Т/с «Прощай, доктор Чехов!». 1-4 с. (12+).
04.50 Д/ф «Калашников». 12+
05.25 Х/ф «Цирк зажигает огни».

КИШ, 1-май**РГВК**

07:00, 08.30, 16.30 Время новостей Дагестана
07:20 Передача на кумыкском языке «Заманпар гете, халхъ ятмес» 12+
08:00 Мультифильм 0+
08:55 Х/ф «Зеленый фургон» 12+
11:20 «Молодежный микс»
11:40 «Подробности» 12+
12:05 Ток-шоу «Говорить разрешается» 12+
12:55 Д/ф «Край предков»
13:35 Концерт к 100-летию образования ДАССР
15:15 Д/с «Непобедимая и легендарная. История Красной Армии» 4 с.
15:55 «Здравствуй, мир!» 0+
16:55 «Живые истории» 0+
17:10 Х/ф «Тучи покидают небо» 12+
18:45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
04:40 «Здравствуй, мир!» 0+

ПЕРВЫЙ

19:30 Время новостей Дагестана
20:00 «Земляки» 0+
20:55 «Галерея искусств» 6+
21:20 «Дагестан туристический» 0+
21:40 «Глянец» 0+
22:30 Время новостей Дагестана
00:30 Время новостей Дагестана
00:55 «Живые истории» 0+
01:00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
01:35 Концерт к 100-летию образования ДАССР
03:00 «Галерея искусств» 6+
03:25 «Глянец» 0+
04:05 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
04:40 «Здравствуй, мир!» 0+

РОССИЯ 1

06.00 «Доброе утро». Суббота. (6+).
09.00 «Умницы и умники». 12+
09.45 Х/ф «Сладкая пастьра». 12+
10.00 Новости. (16+).
10.15 «Святая Матрона. Приходит ко мне, как к живой». (12+).
11.10 «Видео видео?». (6+).
12.00 Новости. (16+).
22:55 Х/ф «Свадьба в Малиновке» 0+
00:30 Время новостей Дагестана
00:55 «Живые истории» 0+
01:00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
01:35 Концерт к 100-летию образования ДАССР
03:00 «Галерея искусств» 6+
03:25 «Глянец» 0+
04:05 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
04:40 «Здравствуй, мир!» 0+

НТВ

04.30 Х/ф «К теще на блины». (12+).
06.15 Х/ф «Деревенская история». (12+).
10.10 «Сто к одному». 12+
11.00 «Вести». 12+
11.30 «Юмор! Юмор! Юмор!». (16+).
12.15 Х/ф «Шоу про любовь». (12+).
13.00 Схождение Благодатного огня. Прямая трансляция из Иерусалима.
14.25 «Крещение Руслан». 12+
18.00 «Привет, Андрей!». 12+
20.00 «Вести». 12+
21.05 «Вести». Местное время.
21.20 Комедия «Бриллиантовая рука». 12+
23.30 Пасха Христова. Прямая трансляция богослужения из Храма Христа Спасителя.
02.15 Х/ф «Человек родился». (12+).
03.45 «Пасха». 12+
04.35 Х/ф «Папа для Софии». (12+).

ДОМАШНИЙ

04.55 Детектив «Мужские канканы». (16+).
08.00 «Сегодня». 12+
08.20 Х/ф «Белое солнце пустыни». (16+).
10.00 «Сегодня». 12+
10.20 «Главная дорога». (16+).
11.00 «Живая еда с Сергеем Малоземовым». (12+).
13.45 Х/ф «Шоу про любовь». (12+).
18.00 «Привет, Андрей!». 12+
20.00 «Вести». 12+
21.05 «Вести». Местное время.
21.20 Комедия «Бриллиантовая рука». 12+
23.30 «Пасха Христова». Прямая трансляция Пасхального богослужения из Храма Христа Спасителя.
02.15 Х/ф «Человек родился». (12+).
03.45 Х/ф «Папа для Софии». (12+).

ТВ-ЦЕНТР

05.30 Х/ф «Отчий дом». 12+
07.10 «Православная энциклопедия». (6+).
07.00 Мелодрама «Жена по обмену». (Украина). 12+
09.45 «Легенды цирка». 12+
10.45 «Круиз-Контроль». 12+
10.45 «Улица из прошлого». 12+
11.35 Д/с «Загадки века». 12+
12.30 «Не факт!». (6+).
13.00 Новости дня.
13.15 «СССР. Знак качества». (12+).
14.05 «Легенды кино». (6+).
14.55 Х/ф «Стрелы Робин Гуда». (6+).
16.35, **18.25** Х/ф «Максим Перепелица». 12+
18.00 Новости дня.
18.10 «Задело!». 12+
19.05 Т/с «Приключения Шерлока Холмса и доктора Ватсона». (6+).
22.30 Всероссийский военный конкурс «Слава». 12+
23.55 Д/с «Сделано в СССР». (6+).
00.05 Д/ф «Владимир Красное Солнце». (12+).
01.00 Х/ф «Большая семья». 12+
02.45 Х/ф «Открытая книга»

ЗВЕЗДА

06.45 Х/ф «Розыгрыш». (12+).
08.00 Новости дня.
08.15 Х/ф «Розыгрыш». (12+).
08.40 Х/ф «Морской бой». (6+).
09.45 «Легенды цирка». 12+
10.10 «Круиз-Контроль». 12+
10.45 «Улица из прошлого». 12+

Дин

Диндиз талукъ конкурс

Играли ватанэгълияр! Рамазандин вацра газет келзавайбурун арада диндиз конкурс тухудайдакай чна вилекамаз хабар ганай. Къейд ийин хы, "Лезги газетдин" редакцияди ци и серенжем къвед лагъай сеферда тешкилзана.

Лагъана кланда, конкурс тухунин күмекдалди чаз газет келзавайбурухъ диндин рекъяй авай чирвилер артухардай, инсанният патал Исламдихъ авай метлеб, къетленвал къалурдай, келзавайбурун арадай диндиз дерин чирвилер авайбурун алакъунар къейддай ниятар ава.

Конкурсдин къилин шартларкай сад ам я хы, ана Исламдин университетар, медресаяр ақалттарнавайбуруз, къильдин алимривай, имамривай чирвилер къачунвайбуруз иштиракдай ихтиярар ава. Вучиз лагъайта, абур хъсандин диндиз гъавурда ава ва конкурсдин суалриз абурувай са четинвални авачиз жавабар гуз же да. И конкурс асул гъисабдай жемят, адептдин газет келзавайбуру (чилик Исламдай имамрихъ, муаллимрихъ, алимрихъ хътин чирвилер авачирбурс) патал я. Яшарин жигъетдай тайин сергъятар ава, конкурсда жельилривайни иштиракиз жеда, яшлубу рувани.

Конкурсдин суалриз жавабар гун патал 2 гъафте вахт тайинарзана, 6-майдалди. Анлай къулухъ жавабар къабул хъийидач. Иштиракчиривай чин жавабар редакциядиз пуд жуьредикай менфят къачуна ра къуриз жеда:

1) почтадин алакъадин отделенийрай (РД, Махачкала, пр-т Насрутдинова, 1 "А", 7 этаж);

2) интернетдин күмекдалди чи газетдин электронный почтадиз (адрес - Lezgigazet@yandex.ru);

3) ватцапдиз (телефондин нумра - 8989-653-42-35) рекъе тваз жеда.

Суалар:

1. Ислам динда мукъва-къиливилин алакъаяр хүн талабзана. "Лезги газетдин" акъттада а кар тестикъарзай въядис къалурнавай. А въядис гъим ята, хъйихъ.

2. Вичин къуни-къуншидиз гъуремет авун мусурманрин эдебрикай я. А кар субутзай делил (гъадис) гъвш.

3. Гъадисда лагъанва (мана): "Чидани квэз гъибет вуч ятла?...". Гъадис эхирдалди давамара.

4. Гъадисда лагъанва (мана): "Къуд гъял ава - абур низ хас ятла, ам халисан мұнағиқ...". Гъадис эхирдалди давамара.

5. Инсанар къват хайи чкадай (ижласдай, собранидай) къарагъдайла, келдай дуя гъим я?

6. Тұуна күтаяйдалай къулухъ жуван къаб ва туплар пекиналди михъдалди ва я целди чуъхудалди вуч авун лазим я? И кардиз талукъ делилни (гъадис) гъвш.

7. Сефердиз экъечдайла, келдай дуя гъим я?

8. Гъадисда лагъанва, (мана): "Вад шей бедендин сағыламвилиз талукъ кратикай (серенжемрикай) я?...". Гъадис эхирдалди давамара.

9. Нянихъ ксудайла ва пакамахъ ахвардай аватайла, келдай дуяяр гъибу я?

10. Экъунин ва няянин дұйайрикай (ақтар сасабай ва-ль-маса) пакамахъ келдай пуд дуя (зикр) ва нянихъ келдай пуд дуя хъйихъ.

11. Хъсан алхакърин дережадин патахъай къве делил гъвш: са аят ва са гъадис.

12. Гъадисда лагъанва (мана): "Сайиду-уль-истигъфари: Аллагъумма Анта Рабби...". Гъадис эхирдалди давамара.

13. Гъадисда къалурнава: 70 агъзур кас чи уымметдикай гъахъ-гъисаб галачиз Женнетдиз фида. Абур вужар я?

14. (Гъаялувилий, ягъдикар рахазавай) гъадис эхирдалди давамара (мана): "Иман-дихъ пудкъанни ңұдалай артух хілер ава...".

15. Гъаждин къилин дестек Арафадал акъвазун я. Арафадин йикъан сив хүнин дережа субутзай са делил (гъадис) гъвш.

16. Жуван къенвай мусурманар тир мукъва-къилийрин паталай гъаж ийидай ихтияр авайди субутзай са делил (гъадис) гъвш.

17. Сив хүнин хийирар ва сувабар гзаф ава. Абурукай вад къийихъ.

18. Чи Пайгъамбардин (къүй Аллагъдин патай салават ва саламар хурай вичиз) асьабар (Аллагъ рази хурай чепелай), пайгъамбarrisлай гүгъүнин виридалайни хъсан ва диндар ксар яз гъисабзана. И кар субутзай къве делил къийихъ: сад Къуръандай ва сад гъадисрикай.

19. Вири асъбрикай къуд халифа виридалайни лайихлубур ва дережадиз чехибүр яз гъисабзана. Гъар са халифадин жигъетдай и делилар къийихъ: адан тівар ва бубадин тівар, ам халифа хайи йисар, адан девирда хайи зурба кратикай са кар.

20. Ги халифадин девирда (гыи йисуз) Азербайжан ва Дербент Исламдиз ачухна (анрие Ислам агакына)?

Чаз конкурсдин иштиракчирихъ алакъунар хъана къланзана. Аллагъ күмек хурай!

Диндиз месәлайриз талукъ суалар пайда хайитла, ватцапдин 8-989-653-42-35 нумрадиз къийихъ.

Спорт Алакъунар къалурна

Хазран КЪАСУМОВ

И ийкъара Краснодардин крайдин Голубицкая станицада 13-14 йисара авай жегъилприн арада боксдай Россиядин профсоюзринг ЦС-дин къенкъевичивал патал Вириорсиядин турнир къиле фена. РД-дин команда газа Къасумхурун 1-нумрадин ДЮСШ-дин Кварчагърин хуры Гъабиб Аллагъвердиеван тваруни халай бокс вилик тухунин централа тренер-муаллимвиле къалахзавай Альберт МЕЖИДОВАНИ иштиракна.

- И турнирда Россиядин жуъреба-жуъре субъекттрай тир 215 жаванди иштиракна, - лагъана А.Межидова. - Ам 5 юкъуз давам хъана. Дағыустандин командаиди жаван 6 боксер квай. Чи вири спортсменри турнирда 1, 2 ва 3-чкайра къун шад жедай кар я. Турнирда Кварчагъай тир 2 спортсмендини иштиракна. Артем Агъамегъамедова - 2, Агъмедагъа Шамудинова 3-чкайра къуна. Гъалибчириз ва призериз медалар, дипломар гана.

Краснодардин крайда тухтай турнирда гъалибвал къачур жаван боксерри гила Россиядин къенкъевичивал патал къиле фидай акъажунра иштиракда.

Хъсан нетижаяр

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Мукъвара Избербашда пауэрлифтингдай Дағыустандин чемпионат къиле фена. Ана 8 командаидик кваз 100-лай виниз спортсменри чин пустадвал къалурна. Докъузпара райондин пресс-къуллугдай хабар гайвал, акъажунра виридалайни къакъан хуры тир Къурушдал тренер Фейруз Къулиев гъилик вердишвилер къачузай 7 спортсмендикай ибарат тир райондин хъяналай командаиди иштиракна. Хъсан нетижаяр къалрай ам командаирин арада 3-чкадиз лайихлуда хъана...

Ф.Къулиев агалкъунрикай чна газетда виликрайни, ам залан атлетикал машгъул жезвай вахтарани, са шумдра къхъеди я. Спортдин мастер, Дағыустандин чемпион тир ада, къаткана штанга хкаждунин ви къуватдин троеборьедай са шумдара республикадин рекордарни эңгизай. Алай вахтунда Ф.Къулиева Къурушдал тренер ви жаванрн насыгъатчи яз зегъмет чүгвазва. Адан гъилик вердишвилер къачур гзаф спортсменрихъ идайлай виликни еке агалкъунар хъана, инлай къулухъни хъунук иштеги къенин къуна.

Докъузпара иштиракнавай им сад лагъай сефер я. Амма абуру чипк еке умудар кутаз жедайда сутбұта.

Ф.Къулиева вири спортсменри турнирда иштиракнавай им сад лагъай сефер я. Амма абуру чипк еке умудар кутаз жедайда сутбұта.

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:

Дагъустан Республикадин информатизациядик, алакъадин ва массовий коммуникацийрин министерство

367018, Махачкала,
Насрутдинов пр., 1 "а"

КЬИЛИН РЕДАКТОР
М. И. ИБРАГИМОВ
(+78722) 66-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЬИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ

К. Н. ФЕРЗАЛИЕВ

66-13-55

ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Ш. Ш. ШИХМУРАДОВ

66-02-81

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГИМОВ
66-00-59

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА
66-00-63

КУЛЬТУРАДИН
Д. Б. БЕЙБАЛАЕВ
66-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ
66-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
Р. С. РАМАЛДАНОВА
66-00-57

БУХГАЛТЕРИЯ
66-00-62

КАССА

66-00-56

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА
ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
Р. РАМАЛДАНОВА

Газет йиси 52 сефедра акъатзана
Газет алакъадин, информационный технологийрин ва массовий коммуникацийрин хиле гузъивал авунин рекъял. Федеральны күлгүттүн Дагъустан Республикада авай Управлениди 2019-йисан 22-апрелдиз регистрация авуна.

Регистрациядин нумра ПИ № ТУ 05-00420
Макъалайр редакцияди түккүр хыйизва.
Макъалайр рецензия гузвач ва абур элкъиена вахкувач. Редакциядин макъалайр ин авторрин фикирар сад тахъун мумкин я.
Газетда чап авун патал теклифийн материялра гланчай делилрин дүзүлинина керчеквилли патахъай жавабдарвал авторрин чипин хиве гъатзана.

РЕДАКЦИЯДИН ВА
ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:
367018, Махачкъала, Насрутдинов
проспект, 1 "а". Печатдин къвал

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:

Йисан - ПП200

Зур йисан - ПП171

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00

Чап ийиз вахканы - 16.30

Газет "Издательство" "Лотос"
ОО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкъала,
Пушкинан къиче, б.

Тираж 6939

(Г) - Илишандик квай материалар
гъакъидын чапзавайбүр я.

12+ - Икъван яшар хъянвайбуру къелрай

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты
"Лезги газет"

УФК по РД

Отделение - НБ РД г. Махачкала

БИК - 048209001

ИНН - 0561051314/КПП - 057101001

Р/Сч - 40601810100001000001

Л/Сч - 20036 Ш60090

Чал гегъеншардай ктаб

Ийкъара Махачкъалаада кардик квай "Лотос" чапханада лезги чалал "100 тапшуругъ" тъвар алай ктаб чапдай акъатна. Адан авторар "Лезги газетдин" къилин редактор Мегъамед ИБРАГИМОВ ва адан заместитель Куругълы ФЕРЗАЛИЕВ я.

Ктабдикай гъам аялправай, гъам чөхбурувани менфят къацу жеда. Ада зигъин хци авунин, чал гегъеншаруниз, чирвилер артухарун измийтил къацу, ана төбиятдикай, гъайванрикай, къушарики, набататрикай, гъашаратрикай, емиширикай, майвайрикай ва хейлин маса затарики хайи чалал малуматар ава.

Рангарин шилкранди чагурнай, итижлу тапшуругъар авай ктаб ФГОС-дин истемишунрив

къадайвал гъазурнава. Тапшуругъирин жавабар ктабдин къене къыда, яни ада дафттардин везифаны къилиз акъудда. И жүрредин пособияр чахъ авач, гъавиляй ктабдикай-дафттардикай сифтегъан классара тарсар гузтай муаллимизини къумек жеда.

Къеид ийин, Дагъустандилай къеце яшамиш жезвай хейлин лезгийри чин аялпиз хайи чалчирун патал талукъ ктабар жағызвач лугъуз, чи редакциядиз чарар къизиза, зенгер ийизва. Чна фикирзайвал, "100 тапшуругъ" ктаб акъатун и нұкьсан арадай акъудунин сифте камарики сад я.

Ктабдин къимет 200 манат я. Маса къацууз къланзайбүр патал телефондин нумра:

8-928-584-16-72, 8-928-560-26-17 (WhatsApp)

Пианистрин конкурс

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

РФ-дин искуствойрин лайихуу деятелин, РД-дин халкъдин артист, Дагъустандин музыкантрин Союздын правленидин председатель, профессор Хан Баширова, Дербентдин музучилишиденин директор Камила Магъмудовади ва мансабуу лагъана.

Конкурсдин жюридин председатель Хан Баширова хүрье ихтигин метлеблиу мярекат тешкилай-буруз, ана иширақдай-буруз чухсагылуу малумарна ва майдан жеңгиль пианистрин иктиярда туна.

Конкурсдин нетижекирилген 1-чайкыр Мегъамед Агъамедов, Мусим Шерифалиев, Къизилгүл Шуаева, Сайдана Магъмудова, Лейла Сулейманова (абур Ахъжырин Р. Гъажиевадин тъварунихъ галай ДМШ-дин муаллим, РД-дин культурадин лайихуу работник А. Рагымова ачухна, Жегъыл музыкантрикъ элкъиена, тербиядинни тебрикдин келимаяр "Ахъжырин район" МР-дин къилин заместитель Вадим Агъасиева, мергъяматлувилин "Просвещение" фондунин президент, РД-дин лайихуу муаллим Магъмуд Абдулкеримова,

Нумрадиз шиирар

Балајр

Хуъруыг ЖАМИЛ

Гъар са диде-бубад мурад
Бахтлу хүн я балајр.
Кланда даим хъана лап шад
Чин рушар, рухвайр.

Балајр я вилин эквер,
Диде-бубад дамах я.
Экъу хъурай къуй күй рекъер,
Пакад ийкъан даях я.

Балајрини гыч рикелай
Диде-буба алуд тавуй.
Ширин гафар луз меңелай,
Чин ашкъи агуд авуй.

Сабина СЕФЕРАЛИЕВА

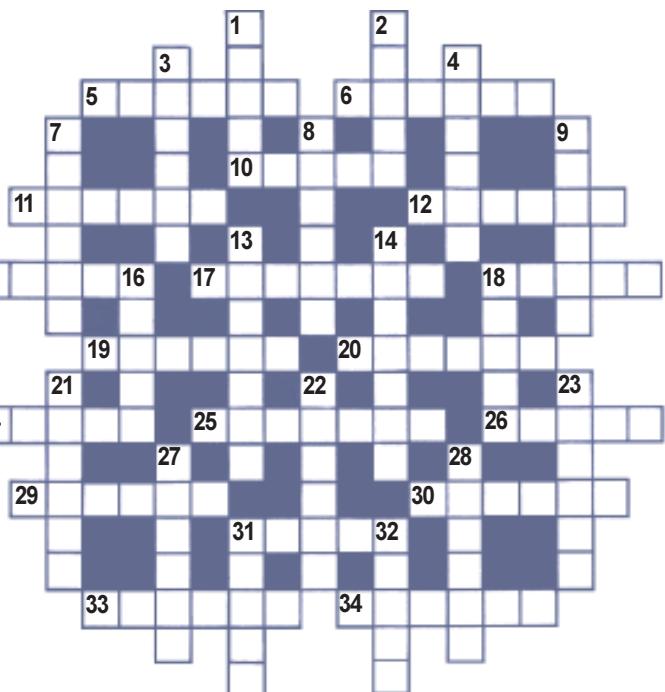
Акур инсан гъайран жеда
Рикъиз чими Ичинрин хуър!
Вун дердиниз дарман жеда,
Гъед хъиз экъу Ичинрин хуър!

Емиш гъидай ава багълар,
Яйлахарни къакъан дагълар,
Кыилел хъурай даим нураг,
Девлет авай, Ичинрин хуър!

Къуъзубур я хуърун дамах,
Чидай гъар са сенят, къвалах,
Вун я мягъкем руыгъдин даях,
Гъурмет авай, Ичинрин хуър!

Кроссворд

Түккүйрайди - Абдула АБДУЛАЕВ, дидед чалан муаллим

ДУЗ ҖАРАРА: 5. Рикел аламукъдай пишкеш. 6. ... пини, ... пепе. 10. Къалахазавай чак. 11. Гъеллериз герек къул. 12. Къуль, мух ... цукъ. 15. Кларасдин хъуърьушар. 17. Түд, тутуъх. 18. Яргъивилин ульчме. 19. Якъун хуърек. 20. Тур, шушка. 24. Ширинлух, ргай верч, емишар тұна мөхъерин къвализ тұхудай сини. 25. Четин. 26. Ахвара бамиш хъунин гъал, нефес дар хъун. 29. Къуш. 30. Указ. 31. Авсият. 33. Стәл Сулейманан райондин хуър. 34. Тапархъан.

ТИК ҖАРАРА: 1. Жегъыл гамиш. 2. Аттай нек. 3. Жажалат, яс, сефилвал. 4. "Са юкъуз..., къве юкъуз рагъ гуз цлахъ" (мисал). 7. Дишегълийри кыилел алукъдай пекдин шал. 8. Кылтла хъун, уъзүр. 9. Күмекчи. 13. Гъайвандин хамунин къаник квай пидин дақұн, азар. 14. Ахтармишун, экзамен. 16. Вагъши балугъ. 18. Кларасдин чехи бади, кур. 21. Миччи-вили ранг. 22. Стәл Сулейманан районда арадал хтанхан цийи хуър. 23. Дувул, бици дувул. 27. Хъуърьушар кутун, хъуърэз тун. 28. Гүрчег, абурлу; дишегълидин тъвар. 31. Гъеридин какайрин ширинлух. 32. Парча, "...диба, дере гъвш" (Е. Эмин).

"ЛГ"-дин 15-нумрадиз акъатай кроссворддин жавабар:
ДҮЗ ҖАРАРА: 1. Күлгел. 4. Къунши. 7. Пахун. 9. Лачин. 10. Ахмур. 11. Герб.

12. Эмин. 13. Теки. 15. Атири. 16. Мирес. 18. Испит. 20. Мелик. 22. Гималаи. 25. Нагъар. 26. Ачкар. 27. Кынин. 29. Саяд. 31. Наиб. 34. Атту. 35. Уынугъ. 37. Хатуру. 38. Иштая. 39. Тланур. 40. Абхаз. 41. Савза.

ТИК ҖАРАРА: 1. Калут. 2. Лечек. 3. Гунг. 4. Къван. 5. Нямет. 6. Икърар. 7. Переим. 8. Намус. 14. Игит. 15. Амле. 17. Рамазан. 18. Ильсан. 19. Азгар. 20. Маидә. 21. Кефер. 23. Ағъед. 24. Экен. 27. Къелит. 28. Къенер. 29. Сұхта. 30. Ястух. 32. Актив. 33. Баянна. 34. Араз. 36. Гипс.

Камалдин алемдай

Кланивилер жеривилиз
элкъуърун

Гъар са касдин къастунилай
аслу я.

Шагъ-Эмир МУРАДОВ
Бязи дүшүшүшара камаллу

инсан гүзел рангари, тларам

бүйдени парталары, ширин га-
фари алуурарада къван.

Кыяс МЕЖИДОВ

Гъикъван къуллугъ аву-
ртлани, тек тарцай рук жеда.

Бажиханум ИСАЕВА

Къватлайди - К.КІЕЛЕТВИ

Махачкъалаада яшамиш жезвай Абдулгъаниевин ва Шамсу-
диноврин хизанды Къулан Стәлдилай тир химиядин муаллим
Тават Абдурагъмановна АБДУРАГЫМАНОВА
рагъметдиз финихъ галаз алакъалу яз веледриз, вахариз, стхай-
риз ва амай мукъва-къилийриз дериндай хажалат чыгунивиди, баш-
сағылгүлгүваль гузва.